Sosyalist Feminist

KAKTÜS

12

K Yayınları

Sosyalist Feminist
KAKTÜS

K. YAYINLARI

Sosyalist Feminist KAKTÜS
Sayı: 12, Eylül 1990
İki ayda bir çıkar

*

Yayın Kolektifi
Banu Paker, Canan Bayraktutan, Fadime Gök, Filiz Koçali, Gülnur Savran, Hacer Ansal, Hülya Eralp, Nalan Akdeniz, Nalan Çağlar, Nesrin Tura, Nural Yasin, Nuran Sarıca, Özden Dilber, Sedef Öztürk, Şahika Yüksel, Tüten Ateş, Ülkü Sarıca, Yelda

*

Sahibi
Canan Bayraktutan

*

Yazı İşleri Sorumlusu
Nesrin Tura

*

Kapak Düzeni
Kevser Çoruh

*

Dizgi-Baskı
Gözlem Yayıncılık ve Matbaacılık Lim. Şti.
Tel: 516 50 31 - 517 04 27

*

Adres
Barbaros Bulvarı, Hüsnü Savman Sok. Ömeroğlu Ap. No.12/3
Beşiktaş/İSTANBUL
Tel: 159 16 28

*

Abone Koşulları

Yıllık	Tek sayı için
15.000 TL.	3.000 TL.
20 $	3.5 $
35 DM	6 DM
12 £	2.5 £
115 FF	20 FF

Abone ücretinizi T. İş Bankası A.Ş. 1041 Pangaltı/İstanbul Şubesi
Sedef Öztürk 300 0523365 No'lu hesaba yatırabilirsiniz.

İÇİNDEKİLER

- Bu Sayı Çıkarken		4
CİNSELLİK DOSYASI		
- Kadına Dayatılan Cinsellik	**Hacer Ansal**	5
- Alexandra'nın Öyküsü	**Alice Schwarzer**	10
- Kadın Her Yerde Her Zaman Sabırlı Olmalı! Ya Sabır...	**Yelda**	19
- Kadın Olarak Cinselliğimizi Nasıl Yaşıyoruz?	**Nuran Sarıca**	24
- Lezbiyenlik ve Feminizm Üzerine Kopuk Düşünceler	**Gülnur Savran**	28
- "Bioks'u "Abdülhamit'in Karısı onaylıyor"	**Nalan Akdeniz**	33
- Türk Hukukunda Kadının Yeri	**Cânân Arın**	35
SÖYLEŞİ		
- Birleşmenin Faturası Kadınlara mı Çıkarılacak?	**Elsbeth Meyer**	38
- Mor Dayanışma'ya Açık Mektup	**Demet**	41
TARTIŞMA		
- Cezaevinde Çocukları Bulunan Annelerin Politikleşmesi Üzerine	**Muazzez Pervan**	43
- Herkesin Feminizmi Başka	**Saadet Özkal**	46
- Yelda'nın Yazısı Üzerine Küçük Bir Serzeniş	**Selma**	49
- **Kaktüs**'ün Notu		50
TOPLANTI-HABER-DUYURU		
- "Milli Görüş"çüler İşbaşında: Müslüman-Türk Kadını Yaratılmak İsteniyor	**Filiz Koçali**	52
- 159'a Hayır!		54
ÖYKÜ		
- Görmeyen Göz	**Hannan Al-Shaykh**	55

Bu Sayı Çıkarken

Nihayet cinselliğimizi nasıl yaşadığımız konusuna ağırlık verdiğimiz bir sayı çıkarıyoruz. Bu sayıdaki "Cinsellik Dosyası" sadece bir başlangıç. Bundan sonraki sayılarda, biz kadınlar açısından bir dipsiz kuyu olan bu sorunumuzun çeşitli yanlarını ele almayı sürdüreceğiz.

Nalan reklâmlar aracılığıyla bedenimizin ve kimliğimizin denetlenmesinin tarihini izlemeye devam ediyor.

Cânân Arın, Medeni Kanunun 159. maddesinin Anayasa Mahkemesi'ne gitmesiyle gündeme gelen tartışmaya hukukçu bir feminist olarak müdahale ediyor.

Almanya'dan yine haberler var. Nuran, bir Alman feministiyle yaptığı söyleşi aracılığıyla, iki Almanya'nın birleşmesiyle ortaya çıkan kürtaj sorununu bize aktarıyor.

Bir de üzücü haber: **Kaktüs**'ün 10. sayısında İzmir'de "Mor Dayanışma" adlı bir kadın grubunun kurulduğu haberi yer ahyordu. Bu sayıda ise Demet açık mektubunda bu grubun dağılışını anlatıyor. Bu olay, çoğumuzun geçmişte yaşadığı ve halen yaşamakta olduğu sorunların tipik bir örneğini oluşturuyor. Bu açıdan da Demet'in mektubunun hepimiz için anlamlı olduğunu düşünüyoruz.

"Tartışma" bölümümüzde Muazzez Pervan'ın tartışmaya açmak üzere gönderdiği bir yazı ile **Kaktüs**'e yöneltilen iki eleştiri yer alıyor.

Bu sayımızın "Haber-Duyuru" bölümünde ise, Filiz Koçali son zamanlarda birbiri ardına çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerden kadınları "zaptı rapt" altında tutmayı amaçlayanları ve bu yoldaki diğer önlemleri toplu olarak anlatıp yorumluyor.

Kaktüs'ün bu sayısı bir kısa öyküyle bitiyor. Lübnanlı kadın yazar Hannan al-Shaykh'm İngilizce'de **Storia** 2 (Pandora 1989) adıyla yayınlanan öykü kitabından bu öyküyü Nural Yasin seçti ve çevirdi.

S.F. KAKTÜS

Kadına Dayatılan Cinsellik

Hacer Ansal

Nedir aslında cinsellik? Seks denilen şey ne? Oldukça belirsiz, kişiden kişiye, cinsten cinse değişen, farklı algılanan, farklı yaşanan bir şey: Kişiler arasında bir sıcaklık, yakınlık kurma biçimi; kurulu bir iletişime ya da ilişkiye vücutsal/tensel bir boyutun eklenmesi; fiziksel bir uyarılma, arzunun yüzeye çıkma biçimi; fiziksel bir hazzın en uç noktası; düşünülen, hayal edilen ve cinsel organlar dolayımı ile doyumu sağlanan güçlü bir istek; bir fiziksel gereksinim...

Unutmayın ki bir erkek için en tatlı ve en önemli sözcük kendi adıdır.

Aşk, heyecan, şehvet, sevgi, sıcaklık... Ama çok da sorunlu bir alan cinsellik. Tarihi olarak belirlenimi, ideolojisi, kurumsallığı ve bize dayatılan biçimi ile, özellikle biz kadınlar için sorunlarla dolu. Kadın üzerine kurulu erkek egemenliğinin de bir parçası.

Nasıl öğreniyoruz cinselliği? Nelerden cinsel olarak uyarılmayı, neleri "seksi" bulmayı, nelerden haz almamız gerektiğini, nelerin erotik olduğunu, ya da nasıl cinsel olarak çekici olacağımızı, kendimizi nasıl çekici kılabileceğimizi, nasıl öğreniyoruz? Bize toplumsal olarak verilen mesajlardan, bu konuda yazılan çizilen ve söylenenlerden değil mi? Hangimiz kendi vücudumuzu tanıyarak, kendi cinsel deneyimlerimizden kalkarak cinsel gereksinimlerini tanımladı ve ona göre cinselliğini biçimlendirdi?

Hepimiz, güçlü, güvenli, kararlı, ne istediğini bilir ve kabul ettirir erkek imajından hoşlanmayı, "seksi" bulmayı ve cinsel olarak çekilmeyi öğretilmedik mi? Diğer yandan cinsel olarak çekici olmak için hülyalı bakmayı, davetkâr ama aynı za-

manda masum olmak gerektiğini, kesinlikle inisiyatif almadan beklemeyi, edilgenliği öğretilmedik mi? Erkeklerin cinsel olarak daha üstün olduğu, cinselliğe kadınlardan çok daha fazla gereksinim duydukları, cinselliklerinin daha az kontrol edilebilir olduğu, erkeklikleri gereği bu gereksinimlerini sık sık -icabında değişik kişilerle cinsel ilişkiye girerek giderebildikleri, bu konuda fazla eleyip sık dokumaları gerekmediği öğretilmedi mi bize?

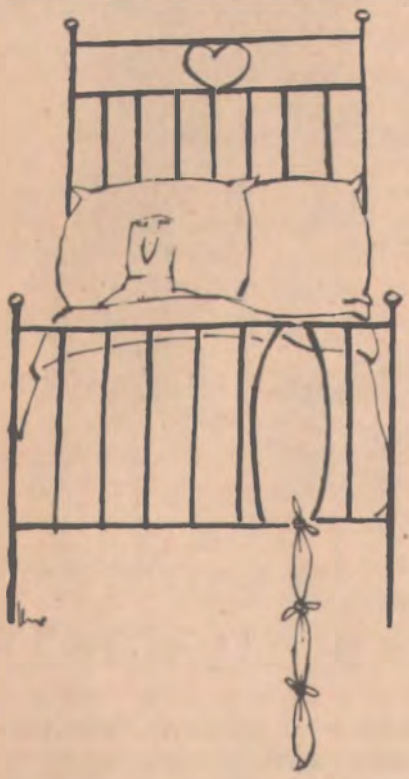

Karyolanın tepesindeki 'kalp' kadını yatakta tutmaya yetmemiş..

Erkeklerin genç yaşlarda cinsel hayatları başlarken, bu çeşitli biçimlerde destek ve takdir alırken, biz kadınlar, cinsellik yaşamamamız gerektiğini, erkeklerden kaçmayı, onlara cinsel birşey vermemeyi, cinselliğimizi bastırmayı ve her şeyimizi -en önemlisi de tabii, bakireliğimizi- evleneceğimiz erkeğe saklamayı öğretilmedik mi? Ya da buna çeşitli baskılarla mecbur bırakılmadık mı? Sonra da o "ilk gece", "gerdek" gecesinde ne olacağını, nasıl olacağını el kitaplarından okumadık mı? İşin mekanik yanı öğretilirken siz hiç cinsel hazdan bahsedildiğini hatırlıyor musunuz bu kitaplarda? (Ben sadece midemin bulandığını ve annemle babamın kesinlikle böyle iğrenç bir şeyi yapmayacaklarını düşündüğümü hatırlıyorum.)

Aslında edindiğimiz tüm bilgiler toplumsal olarak yaratılmakta. Belirli bir toplumda, belirli tarihi koşullar altında üretildiğinden, toplumda egemen konumda olanların önceliklerini, çıkarlarını, ayrıcalıklarını yansıtır, içinde barındırır. Kadın cinselliği üzerine bilgiler de yaşadığımız toplumda erkeklere göre, erkekler yararına yaratılmış. Kadın cinselliği buna göre tanımlanmış, bastırılmış ve kontrol altında tutulmuştur. Tarihi olarak baktığımızda, batıda kadın cinselliğinin kontrolünün, gelişmekte olan kapitalizmin toplumu tümüyle kontrol altına alma çabalarıyla sıkı sıkıya bağlantılı olduğunu görüyoruz. Kapitalist toplumda yeniden üretim, bilindiği gibi, aile kurumunun "özel" alanına bırakılmış ve kadının başlıca sorumluluğu sayılmış. Böylece ev içine hapsolan kadın toplumsal üretimden, "kamu" alanından tamamen koparılmış. Bu durum kadını ekonomik, sosyal ve politik olarak erkeğe bağımlı kılarken kadının cinselliğini de "özel" alana hapsetmiş.

CİNSELLİK DOSYASI

Erkekler kadının emeğinin de, bedeninin de sahibi olmuş. Kadının kendisi de, cinselliği de erkeğe tâbi, bağımlı kılınmış. Cinsel olarak erkeğe bağımlılık kadının kiminle cinsel ilişkiye gireceğinin kontrolünün ötesinde, cinsel ilişkinin biçimini de belirlemiş. Bu biçim kodlanmasında ve sistemleştirilmesinde ise Freud'un rolü çok büyük.

"Normal" ve "Soğuk" Kadın

Kadının anatomik yapısının incelenmesine gerek görmeden oluşturduğu teorisinde (herhalde öyle olması gerektiğinden kalkarak) Freud şöyle buyurmuş: Kız çocukların vücutlarının cinsel olarak en duyarlı bölgesi klitoris olduğu halde, buluğ çağından sonra, erkeklerle cinsel ilişki kurmaya başladıklarında cinsel duyarlılık vajinaya geçer. Kız çocuğunun kadınlığa geçişinin başarılı bir şekilde gerçekleşebilmesi için klitorîsin cinsel önemini vajinaya terketmesi şarttır. Kadınlar bu geçişle birlikte nörotikliğe ve isteriye eğilimli hale gelirler fakat bunu sağlayamamış, vajinal orgazma ulaşamayan kadınlar cinsel olgunluğa erişememiştir, "normal" değildir, cinsel olarak "soğuk" kadınlardır. Bunların psikiyatrik tedaviye ihtiyaçları vardır, çünkü bu kadınlar psikolojik olarak kadının bu "doğal" rolüne kendilerini uyarlayamamışlardır (çünkü kadınlar erkekleri penisleri olduğundan ötürü kıskanmaktadırlar).

Freud'un bu "normal" ve "soğuk" kadın kategorizasyonuna göre 1944'de yapılan bir araştırma ise kadınların % 70-80'inin cinsel olarak soğuk olduğunu saptamış. Yani kadınlar vajinal orgazm olma zorunluluğundan ötürü kitlesel bir cinsel soğukluk sorunu yaşamaktalar... Bütün bunlara neden, cinselliğin o dönemde pek fazla bilinen bir alan olmaması mı idi acaba? Zamanın birtakım verilerine göre şurası açık ki, erkekler kadınların soğukluğunun cinsel ilişkinin sadece "duhul"/"penetrasyon"dan, yani penisin vajina içinde hareketinden ibaret kalmasından kaynaklandığının farkında idiler. Kadınların kendi kendilerini tatmin ederken klitorisi uyararak orgazma ulaştıklarını biliyorlardı. Çünkü erkekler kadını cinsel olarak uyarmak ve duhul öncesi, duhulü kolaylaştırmak için, vajinanın gerekli ıslaklığa kavuşmasını sağlamakta klitorisin ne güçlü bir organ olduğunu da biliyorlardı. Fakat bu "ön sevişme" yalnız erkeğin amacını gerçekleştirebileceği ana kadar sürdürülüyor, ondan sonra kadının artık erkek gibi penis- vajina sürtünmesinden haz alması bekleniyordu. Sonuçta da kadın cinsel olarak uyarılmış fakat doyuma ulaşamamış olarak kalakalıyor, üstelik de soğuklukla suçlanıyordu.

Erkek cinselliğinin gereksinimlerinden kalkarak belirlenen ve kadına dayatılan bu heteroseksüel cinsel ilişki biçiminde kadının vajinasından cinsel haz alması ve doyuma ulaşması kadını sertleşmiş erkek penisine bağımlı kılıyordu ve ancak erkeğine eş zamanlı cinsel doyum arayışı içinde olmasını gerektiriyordu. Klitoryal

orgazm yolu ise kadınlara erkeklerden bağımsız olarak cinsel haz alma ve doyuma ulaşma yolunu açıyordu. Kadın istediği zaman ve sıklıkta orgazm olabilirdi ve bu da heteroseksüel cinselliğe bir tehdit oluşturabilirdi. Bu nedenle kadınların klitorislerinin bile kesildiği, anatomilerinin bu cinsellik biçimine uyarlanmaya çalışıldığı görüldü.

Kadınlara Klitorislerinin Bahşedilmesi

Ancak çok sonra, 1950'lerden başlayarak, kadının ne hissetmesi gerektiği yerine klitoris ve vajinanın anatomik olarak incelenmesi ve kadınların cinsel deneyimlerinden kalkarak yapılan araştırmalar, kadında vajinal ve klitoryal orgazm ayrımının tamamen yanlış olduğunu, aslında bütün orgazmların klitoristen kaynaklandığını ortaya çıkardı. Kadınlar genellikle klitorisin dolaysız olarak uyarılmasından, ya da bazı kadınlarda görüldüğü gibi vajinadaki hareketin dolaylı bir biçimde jenital kaslar ve iç dudaklar aracılığı ile klitorise taşınması ile orgazma ulaşıyorlardı. Klitoris kadında penisin karşılığı idi. Dokusu erkek penisine çok benziyordu, onun gibi sertleşiyordu ve tek işlevi de cinsel haz idi. Vajinanın işlevleri ise tamamen biyolojik yeniden üretime yani kadının doğurganlığına ilişkindi. Kadının aybaşı durumu, penisin duhulü, erkeğin menisini tutma ve doğum sırasında işlev görüyordu. Ayrıca da herhangi bir iç organımız kadar duyarsız bir dokuya sahipti. Yıllar yılı cinsellik merkezi olarak kabul edilmiş vajinaya dokunulduğunda kadınların ancak % 14'ünden az bir bölümü bunu duyumsayabiliyorlardı. Buna karşın kadınlarda orgazma ulaştıktan sonra klitorisin cinsel uyarımına devam edildiği takdirde birbiri arkasına ulaşılabilen çok sayıda orgazm, mülti-orgazm, hiç de istisnai bir durum değildi.

Fakat kadının cinsel yapısına ilişkin bu gerçekliklerin erkek egemen toplumda kadın cinselliğini özgürleştirici, ya da heteroseksüel cinsel ilişki biçimini sarsıcı herhangi bir etkisi görülmedi. Cinsellik el kitaplarına yansıması ise, orgazmın çift hayatında çok önemli olduğu, evliliği destekleyici, yaşatıcı niteliğinin vurgulanması biçiminde oldu. Kocalar eşlerinin cinsel doyuma ulaşması için çaba göstermeliydiler. Hele çiftin birlikte orgazm olması mutlu birliktelikler için çok önemli idi. Velhasıl, penis-vajina cinsel birleşme biçimi öneminden birşey yitirmeden, erkek egemen toplumun sosyal pratiğine uygun bir şekilde, standartlığını korudu.

Yalnız, kadınlar feminizmin de etkisiyle, cinsel deneyimleri üzerine daha çok konuşur oldular. Standart biçimiyle seksin kadınlara hâlâ haz vermediği, pek çok kadının bunu eşinin isteği, zorlaması ya da görev olarak yaptığı çıktı ortaya. Pek çok kadın kendisine yüklenen mutlu ve normal kadın rolünü layıkıyla oynayabilmek için, ya da şu bir an önce bitsin diye nasıl orgazm taklidi yaptıklarını anlattılar birbirlerine. Fakat kadınların cinselliklerini zenginleştirici bir gelişme görülmedi-

ği gbi, politik lezbiyenlik dışında, feministler için de cinsel seçimi özgürleştirme açısından fazla bir yol katedildiğini söylemek zor.

Kadınların cinsiyetçi toplumun çeşitli kurumları, baskıları, cinsel tabuları ve koşullanmışlıkları altında, bazen çaresizlikten, bazen de standart birleşme ile erkeğine haz vermenin keyfini yaşama isteği gibi çok farklı, çeşitli ve karmaşık nedenlerden, cinsellikleri konusunda radikal farklılıklar yaratamadıkları açık. "Özgür" ilişkiler kurulduğunda dahi, cinsellik yine "duhul" ile başlıyor ve mutlaka "duhul" ile noktalanıyor. Özgür bir cinsellik için, şimdiye kadar bize öğretilenleri bir yana itip, heteroseksüel cinsel ilişki biçimini sorgulamanın, tamamen kendi cinsel gereksinimlerimizden, öznel deneyimlerimizden kalkarak kendi cinsel taleplerimizi üretmemizin, cinselliğimizi buna göre biçimlendirmemizin ve cinsel seçimlerimizi de buna göre yapmamızın zamanı gelmedi mi hâlâ?

Hadi bu işe **Kaktüs**'de hep beraber cinselliğimizi sorgulayarak başlayalım ne dersiniz?...

Alexandra'nın Öyküsü

Alice Schwarzer

Aşağıda sunduğumuz tanıklığı Alice Schwarzer'in "Küçük Farklılık ve Büyük Sonuçları" (Paris, Ed. des Femmes, 1977) adlı kitabından aldık. Kitap Schwarzer'in çeşitli kadınlarla yaptığı söyleşiler arasından seçtiği ondört tanıklığı ve "cinsel normallik" anlayışı üzerine bir sonuç bölümünden oluşuyor. Bu tanıklığı KAKTÜS için Türkçe'ye çeviren Bahar'a teşekkür ediyoruz.

"Mutlu anılarımı kız arkadaşlarımla geçirdiğim zamanlar oluşturuyor."

Alexandra K. 33 yaşında, okutman, bekâr, çocuksuz. Alexandra birçok kadından daha farklı, hırsı sayesinde mesleki başarıya ulaşmış. Genç ve çekici (erkeklerin ölçülerine göre bile). Ama bununla birlikte o da diğer kadınların kaderinden kaçamamış.

Alexandra uzun süre frijid olarak kaldı ve vajinizm problemi de oldu. Bugün hâlâ frijid ve bundan nasıl kurtulacağını da bilemiyor. Erkek arkadaşıyla sürdürdü-

ğü yaşam onu bunaltıyor ("kendimi yalnızca kısmen gerçekieştirebiliyorum"). Bununla beraber ona ihtiyacı var. "Onu seviyorum" diyor. Şefkat ve okşamalardan hoşlandığı için onunla zevk almaksızın birleşiyor. Yine de onunla yatıyor (ve "zevk alıyormuş gibi görünüyor"). O sırada, (tam fahişe Cornelia M. gibi), "ertesi gün yapacaklarını ve alışverişini" düşünüyor. Onu bu duruma zorlayan mekanizmaların bilincinde ("gerçekte benim yaptığım kendimi bir erkeğin mastürbasyonuna sunmaktan ibaret" diyor) ve kendisini birşeyleri değiştirebilecek güçte hissetmiyor.

Alexandra'nın öyküsünün en ilginç yanı, kuralcı baskılarla doğal ihtiyaçları arasındaki çatışmanın ilk olarak ortaya çıktığı şizofrenik durumlar. Şimdiki durumuna ilişkin olarak yaptığı tasvirde yetişme çağını anlatışı özellikle ilgimi çekti. Alexandra görece özgür bir kadın ve özellikle bağımlılık mekanizmalarına ve yanında -başarılı bir kadının yanında- yaşayan erkeğin sosyal işlevine karşı duyarlı.

Alexandra Münih'in bir banliyösünde oturuyor. Geceleri de kaldığım dairesinde arka arkaya iki akşamdır konuşuyoruz. Yıllardan beri tanışıyoruz, ortak zevklerimiz ve sorunlarımız olduğu için de keyifle söyleşiyoruz. Her zamanki gibi bu defa da herşeyi tartışırken, bir yandan da dalga geçiyor ve gülüyoruz.

"İlk regl olduğum zaman, bir kaç günlüğüne bir arkadaşımın evinde kalıyordum. Arkadaşımın annesine söylediğinde yatağımın üzerinde bir paket buldum. Ama en ufak bir açıklama yoktu. Tuvalete gittim ve becerebildiğim kadarıyla peti altıma yerleştirdim. Daha sonra, gene hiç bir açıklama olmaksızın, yatağımın üstünde, hayvanların, elmaların v.b. üremelerinin ele alındığı bir dergi buldum. Regl olduğumu evdekilere söylemeye epeyi geç cesaret edebildim. Hiç kimse bu konuya yanaşmadı. Gerçek bir kâbustu. Külotlarımı sakladığımı ve petlerimi gizlice satın aldığımı hâlâ hatırlıyorum.

Kız arkadaşlarımla konuştuğumda, onların da benden pek fazla birşey bilmediklerini gördüm. Göğüslerimden çok utanıyordum. Kimse farketmesin diye hep kambur duruyordum. Erkekler bana bakmaya ve beni düşündürmeye başlamışlardı. Birşeyler beni kadın olduğumu saklamaya itiyordu, kadınlık beni korkutuyordu.

Bu sırada çok güvendiğim iki kız arkadaşım vardı. Hele bir tanesi en iyi arkadaşımdı. Hafta sonunu geçirmek için sık sık ona giderdim. Müzik dinlerken birbirimize herşeyi anlatırdık.

İlk flört dönemleriydi. Balolarda oğlanlarla tanışıyorduk; hafta sonları da ufak tefek oynaşmalarla geçiyordu. Evde süpriz partiler verildiği de oluyordu, gizli köşeler, ıssız yerler... Hatırlıyorum, flört beni o kadar ilgilendirmiyordu; bu, daha

çok, diğer kızların gözünde varolma olayıydı. Varolduğumu kanıtlamak! örneğin, bir jimnastik dersinde (üstümüzü değiştirmek üzereydik) kızlara şunu söylediğimi hatırlıyorum: 'Yarın biriyle yatacağım'! Sözkonusu olan herhangi biriydi, ama bütün kızlar onu çok hoş buluyorlardı. Açıktı ki, flörtün çocukla hiçbir bağlantısı yoktu: olay diğer kızlarla aramda bir hiyerarşi yaratma şekliydi. Hoş tiplerle çıkan bir kız diğerlerinin ilgisini çekerdi.

Öpüşme seanslarını kız arkadaşlanma, bütün ayrıntılarıyla, anlatırken daha çok zevk aldığımı hatırlıyorum.

Okul balosundan genellikle erkeklerle birlikte ayrılırdık. Ben benimkiyle, kız arkadaşım kendisininkiyle. Belli bir uzaklığa geldiğimizde, ıssız yerlerde flört ederdik ve sonra oğlanlar bizi kapımızın önünde bırakırlardı. Hemen kendimizi odaya atıp yatağa serilirdik ve herşeyi tüm ayrıntısıyla birbirimize anlatırdık. Sonuçta genellikle onların aptal olduğu kanısına varırdık.

Bunun dışında erkeklerle paylaştığım hiç bir şey olmadığını hissediyordum.

Okul ve balo dışında erkeklerle birlikte yaptığım hiç bir şeyi hatırlamıyorum. Mutlu anılarımı kız arkadaşlarımla geçirdiğim zamanlar oluşturuyor."

Alexandra 17 yaşında lise öğrencisiyken aşık oluyor. Aşık olduğu çocuk üniversite öğrencisi. Görünüşte çok romantik bir ilişki. Alexandra o kadar etkilenmiş ki, onun karşısında söyleyecek hiçbir şey bulamadan sessiz kalıyor. Ayrılık mektubunu aldığındaysa artık kimsenin kendisini sevmeyeceğine inanmış. Alexandra bu hayal kırıklığından sonra kitaplarına dalıyor ve tiyatro tarihi çalışıyor. Onu bu çalışmaya yönelten şey, çok sevdiği bir romanın kız kahramanının tiyatro oyuncusu olması. Hayatının nasıl geçeceği, zevklerinin, isteklerinin -ya da gelecekte mesleğinin- neler olacağına ilişkin hiç bir fikri yok. Bütün yaptığı, "kendisiyle evlenecek şefkatli entellektüel"in düşünü kurmak.

Heidelberg üniversitesi'ne başladığında kendini "çirkin ve pasif" hissediyor. Bu yabancı şehirde başlangıçta kimseyi tanımıyor. Artık eski arkadaşlan yok, yenilerini de aramıyor. Ama kısa bir süre sonra, bu güzel kızı memnuniyetle aralarına alan bir gruba katılıyor. Fakültenin, o günün modasına uygun, aydın, avangard grubu bu.

"Bir gün gruptakiler benim henüz hiç bir erkekle yatmadığımı keşfettiler. Ondokuz yaşındaydım. Bir sabah, herkesin birlikte öğrenci şarkıları söylediği bir odaya girdim. Tam o sırada, şarkıda 'o henüz bir bakire'sözleri geçiyordu. Herkesin gülerek bana baktığını hatırlıyorum.

Kendi kendime, 'kızım artık zaman geldi' dedim. Ve havuzda kendime bir oğlan, en hoşunu, seçtim. Doğrusunu söylemek gerekirse, onu hiç tanımıyordum,

sadece aynı havuza gidiyorduk ve bazen bizimle birlikte, taze şarap satılan bir kafeye birşeyler içmeye geliyordu. Bunun dışında kendimi ona hiç yakın hissetmiyordum.

O dönemde kendim olmaya cesaret edemediğimi de eklemeliyim. Ben yoktum. Kendi varoluşum yoktu. Herşeyi erkeklerden bekliyordum. Sadece tâbi olmak üzere vardım. Tamamen pasif olarak bekliyordum. Çekingenliğim, ne olursa olsun bir şeyler yapmamı engelliyordu.

Bir gün onun yoksul öğrenci odasına gittik ve yatağa uzandık. Kendi kendime, 'bir gün buradan nasıl olsa geçmem gerekecek' diyordum. Yatağa girdim ve 'tamam' diye düşündüm. Benim açımdan ne bir eylem, ne bir arzu söz konusuydu. Acı çekmek için buradaydım, çünkü böyle olması gerekiyordu. Çünkü herkes böyle yapıyordu.

Benimle, öyle, arada geçerken, yatmış oldu. Birleşme anında geri çekilip çekilmediğini kesinlikle hatırlamıyorum... Doğum kontrolü hakkında konuşmamıştık; bunu düşünmemiştim bile. Gönüllü bir kurbandım. Birşeyler verdiğimi düşünmeden bacaklarımı açtım.

Onun da pek mutlu olduğunu ya da büyük bir zevk aldığını sanmıyorum. Ama yine de benimle yattı, çünkü o benim için ilkti ve bir erkek için ilk olmak kendini ispat etmenin bir yoludur. Benimle yattı. Birlikte yattık diyemeyeceğim, çünkü bu doğru değil. O işini gördü ve bittiği zaman, çok iyi hatırlıyorum, bana arkasını döndü. Deliler gibi ağladım. Tümüyle başarısız bir başlangıç olduğu açıktı.

Kalktığımızda çarşaf kan içindeydi. Benden çarşafı yıkamamı istedi. Çünkü çamaşırlarını hep annesine verirmiş ve onun da bunu görmemesi gerekiyormuş. Giyindim ve çarşafı yıkadım.

Bunları birçok kez yaşadık. Her defası aynı derece acı vericiydi. Anlatacak kimsem yoktu. Yalnızdım. Hiç kız arkadaşım yoktu, sadece erkeklerle görüşüyordum; bunu seçmiştim. Çünkü kendimi kanıtlamaya ihtiyacım vardı."

Bundan bir süre sonra Alexandra başka biriyle ilişki kuruyor. Yumuşak, nazik biri ve iktidarsız. Alexandra engelleyemediği şeylere karşı koyması gerekmediğinden kendini adeta rahatlamış hissediyor. Ama bu durum da ona daha az düş kırıklığı yaşatmıyor: Kafasında erkeklere ilişkin olarak oluşturduğu düşüncede iktidarsızlığa yer yok. Alexandra bütün bu süre boyunca erkek arkadaşından gizli olarak mastürbasyon yapıyor. Orgazma tek başına ulaşıyor. Ama bu okşayışları karşısındakinden beklemek aklına bile gelmiyor. (Klitorisini okşayarak mastürbasyon yapıyor Alexandra.) Bir kadının, organı sertleşmeyen bir erkekle sevişemeyeceği fikrinde; onu en çok da iktidarsızlığı yüzünden terk ediyor. Alexandra hayatının erkeğini, yakışıklı prensini beklemeye devam ediyor.

Nihayet beklenen kişi ortaya çıkıyor. Alexandra'nın aksine, hiç Marx ve Marcuse okumamış. Alexandra'nın içinde bulunduğu sol çevreyle uyuşmuyor. Ama çok yakışıklı, kendinden emin, parlak bir kariyerin eşiğinde ve iktidarsız değil. Tersine. Erkekliği onda saplantı halinde. Yalnızca bunu düşünüyor. Hep sevişmek istiyor, hemen ve her gün: "Onun için kadınlarla yatmak onları yok etmek demekti ve sevişme sonrasında sadece tiksinti duyuyordu."

Bugün, Alexandra geriye dönüp baktığında, sadece onun çapkınlık gereksinimini karşıladığı ve bu ilişkide "tam anlamıyla kadınsı bir hesap" yaptığını kavrıyor. Alexandra onun maşizminin suç ortağı olmuş ve adamla, bireyle ilgili herhangi bir kaygı duymamıştı.

"Böyle bir durumun ödenmesi gereken bir bedel olduğunu biliyordum. Yoksa kadın olarak hiç bir yere varılmıyor. Benim problemlerimi yok farzediyordu. Problemleri olan oydu. Durmadan sorunlarından bahsediyordu, tasalarından ve daha birçok şeyden. Bense, onun gözünde, herşeyin üstesinde olmalıydım. Elinin altında olmalıydım. Güçlü, kolay olmalıydım, ama hiç bir istekte bulunmadan. Zaten buna cesaret de edemezdim.

Onun kendisini kanıtlamasına yardım etmek, benim görevim buydu. Ve benim yaptığım da tam bu oldu. İlişkimizde bana ve benim sorunlarıma yer yoktu. Başlangıçta onu reddetmeye cesaret edemiyordum. İstediğim kadar güçlü olayım, ondaki birşeyler beni etkiliyor ve fiziksel olarak korkutuyordu.

Ona çok doğal gelen bir kabalıkla hakkını kullanıyordu. O dönemde, her tarafımın morlarla dolu olduğunu hatırlıyorum. Bana kaba davranıyor, beni hırpalıyordu."

Öğrenimini bir yıl Roma'da sürdürdükten sonra Alexandra Berlin'e yerleşiyor ve öğrenimine orada devam ediyor. Burada solcu bir topluluğa katılıyor. 28 yaşındayken, nihayet tatmin edici ilk ilişkiyi tattığı bir erkekle tanışıyor. Ve ilk defa onunla orgazm oluyor. "Nazik bir çocuktu, ufak tefek ve yumuşak. Benden biraz daha gençti. Onu baştan çıkaran bendim. Çok heyecanlı ve şefkatliydi. Onunla birşeylerin mümkün olabileceğini sezinliyordum. O kadar çekingendi ki. Beni bol bol okşuyordu. İçime girerken klitorisimi uyarıyordu. Bu benim için çok önemliydi, yoksa hiç bir şey hissedemiyordum...

Nihayet bu konumda olduğum için çok mutluydum. Frijid olmaktan, bu beladan kurtulduğuma inanıyordum."

Ama Alexandra bu ilişkiyi de, birbirlerine anlatacak pek bir şeyleri olmadığı için bitiriyor. Diğerlerini terk ettiği gibi onu da terk ediyor. O günlerde içinde bulunduğu çevrede yeni bir "solcu ahlak" revaçta:

CİNSELLİK DOSYASI

"Çift olmak pisliktir. Günün sloganı buydu. Yaşasın özgür aşk; maceralar bizi bekliyor! Çift olarak yaşamak, birine sahip olmak istemek eski bir burjuva adeti. Bu yeni ahlakı gözlüyordum... Erkekler zaten her zaman çok eşlilik eğilimlerini sorun yaşamadan üstlenmişlerdi. Onlar için bu eğilimlerin nereden kaynaklandığını veya erkek egemen eğitimin bu eğilimleri neden erkeklere dayattığını bilmek pek önemli değildi. Bazı kadınlar sert tepkiler göstermeye cesaret edemediler. Diğerleriyse bu yolda yürümek istemedikleri halde yalnız kalma korkusuyla sonuçta bu yo!a girdiler ve bu yüzden çekmedikleri kalmadı.

Başlangıçta ben de bu fikri benimsedim. Mutluluğun bu olduğuna kendimi inandırmak istiyordum. Ama, bir erkekle yatmayı gerçek bir temel ihtiyaç olarak saymadığım için sonunda kendimi aldatılmış hissettim. Benim gerçek isteğim, konuşabileceğim, güvenebileceğim ve birşeyler paylaşabileceğim biriydi. Eğer bu beraber yatmaya indirgenecek olursa anlamını yitiriyordu. Bu bana kesinlikle imkânsız gibi geliyor!"

Alexandra öğrenimini bitirdikten sonra Frankfurt'ta bir yayınevinde çalışmaya başlıyor ve kısa bir süre sonra televizyon ve radyo için çalışan bir yazarla ilişkiye giriyor. Yakışıklı biri; dayanılmaz erkeği oynuyor. Ama bu yüzden az sorun da yaşamıyor. Öyle ki, depresif hali çalışmasını bile engelliyor ve bu durumda onun yazılarını Alexandra yazıyor.

Alexandra bir kez daha güçlü olmaya mahkûm. Sorunları olan o ve Alexandra yine kendi sorunlarını içine atmak zorunda. Bu ilişki iki yıldan fazla sürüyor. Bu kez Alexandra'nın cinsel direnişi vajinizme kadar giden bedensel bir niteliğe bürünüyor. (Alexandra öylesine kasıyor ki kendini, adam içine giremiyor.)

Bugün "hayatının en yüzeysel" ilişkisi olarak tanımladığı ilişkiye neden girdi? Çünkü yalnızdım. Kuşkusuz ayrıca kendimi korumak için, kendimi tümüyle etrafımdaki erkeklerin insafına terk etmemek için erkeksiz bir kadın olmamak için."

"Başka erkeklerin 'onun bir sevgilisi var, artık onunla işimiz yok' demesi için yanınızda bir erkeğin olması yeterli. Erkeklerin cinsel saldırganlığına karşı bir cankurtaran bu. Yanımda her zaman bir erkeğin olacağından emin olduğumda kendimi çok daha güvenli hissediyorum. Örneğin bir kadınla ilişkiye girmek hiç aklıma gelmedi. Bu beni aşıyor, bilmiyorum neden. Böyle bir durumda toplum karşısında kendimi korunmuş hissedemezdim. Hatta tersine, bütün o aşağılık şeylerin insafına terk edilmiş hissederdim.

Sevgili iş arkadaşlarım yalnız yaşadığımı ve sevgilim olmadığını öğrendikleri andan itibaren, bir gün bile keyifsiz gözükmem onların hemen hakkımda konuşmalarına yetiyor: "Doyumsuz! Bir erkeğe ihtiyacı var! İyi düzülmemiş! Yalnız yaşayan bir iş arkadaşım hakkında bunları söylüyorlar. Bu arkadaşım güzel bir kadın,

işinde başarılı, ama bunlar yetmiyor. Hep aynı nakarat: "Bu kız histerik! Gerçekten bir erkeğe ihtiyacı var! Bu hatun doyumsuz!"

"Üstelik, eğer benim gibi ara sıra özgürlükten bahseden kadınların sayısı düşünülecek olursa, bir erkeğe iki kat daha fazla ihtiyaç olduğu anlaşılır. Çünkü ancak o zaman, 'bakın ben de gayet normal bir kadınım' deme şansına sahip olabiliyoruz.

Bir de şu var: Bütün gününü, böyle entrikalar, iftiralar, ikiyüzlülüklerle karşı karşıya kaldığın bir yayınevinde geçirdikten sonra, sana kollarını açacak, güvenebileceğin birine ihtiyaç duyuyorsun."

Ve Alexandre yine eş değiştiriyor.

Yeni sevgilisi ona diğerlerinin hiç olmadığı kadar yakın. Ama Alexandra, en azından duygusal olarak, sevgilisine, onun kendisine olduğundan daha bağlı ve kaçınılmaz olarak yine aynı hikaye: aşık olmak, boyun eğmek, susmak, terketmek. Ayrıca, Alexandra'nın, mesleki başarısının "bedelini ödemek" zorunda olduğuna inandığı da gözönüne alınabilir: erkek arkadaşı onun "usdışı hırsı"ndan, "kadınlığı reddetmesi"nden yakındığında, Alexandra, vicdanı rahatsız olduğu için daha az çalışmaya başladı.

"Tabii ki bu, rekabet sorununa çözüm getirmedi. Diğer erkekler nasıl bilmiyorum, ama o, ondan daha fazla ya da onun kadar güçlü olmama dayanamıyor. Ne pahasına olursa olsun, her alanda, cinsel alanda dahi, üstünlüğünü kanıtlamak zorunda. Örneğin, sadece 'üstte' olduğu pozisyonlarda orgazm olabiliyor. Koitus dışında her şey onun açısından sadece bir ödün.

Benim için en korkunç olanı, her akşam sevişme gerekliliği. Homurdanıp dursa da, yorgun olsa da farketmiyor. Dişlerini fırçalayacaksın, sonra da hop yatağa! Bu aralar biraz daha iyi, ama aklı yanlızca sevişmekte, hep sevişmekte... Doyumsuz bir girme hırsı! Bu herhalde eski iktidarsızlık sorunlarından kaynaklanıyor."

Şimdi Alexandra sevgilisiyle en ufak bir zevk almaksızın yatıyor. Hiç bir şey duymadan "işini yapıyor". "Ona karşı içten davranmıyorum. Hiç bir şey hissetmediğimi ona söylemiyorum." Peki ama neden? Kuşkusuz ilişkimizin benim gereksinimlerim yüzünden kopmasından korktuğum için. Şunu da itiraf etmeliyim ki, bunu ona hep, ancak büyük bir ihtiyatlılıkla söylemeye çalıştım: 'biliyorsun, bir kadının uyarılmaya ihtiyacı vardır' falan gibi. Fakat erkekler inanılmaz derecede tembeller. Bu bencillik onlarda çok 'doğal' olarak kök salmış. Bir kadının düşüncelerini dinlerlerse alçalacaklarını mı düşünüyorlar ne? Hiç anlamıyorum.

Ayrıca, beni biraz daha okşamasını istediğimde bunu zevk almadan yaptığı ka-

nısı uyanıyor bende. Bir hareketin doğal olup olmadığı hissedilir. Bu da çok daha engelleyici bir duygu. Bütün tatmin olma umutlarımı bir tarafa bıraktım. Acıklı bir durum.

Bugüne kadar erkeklerle olan bütün ilişkilerimde, sonunda en ufak bir seviş-me arzusu duymadığım bir noktaya geldim. Eğer susuyorsam, sorunlarımdan açıkça bahsedemiyorsam, bu benim korkaklığımdan... cesaretsizim ve korkuyo-rum. Yalnızlık korkusu ve işteki tüm can sıkıcı olaylar! Bu durumda insan kendine küçük huzurlu bir barınak arıyor. Bizim ilişkimizde belirgin olan şu: Çatışmalar-dan kaçınmak istedik ve tabii ki ilişkimiz bundan zarar gördü.

Ama özel yaşamımda yumuşak, ihtiyatlı, içe dönük, kadınsı kadın tutumunu benimsemem, aynı zamanda, mesleki başarımı affettirmek için. Onunla beraber bir yere gittiğimde de aynı rolü oynuyorum -kaç kez kendimi suçüstü yakaladım.

Herhalde buna ihtiyacım var ve mesleğim beni buna zorluyor: Eğer bir kadın olarak mesleğinizde başarılı olma hakkına sahip çıkarsanız, kadın olma hakkınız elinizden alınıyor.

Sizi cinselliği olmayan, nötr, kadınsızlıktan uzak bir varlık haline getiriyorlar ki bu da doğal olarak katlanılmaz bir durum."

Alexandra hiç "birleşme"nin temel anlamını sorguladı mı, yani sevgilisiyle, so-nuna kadar hiç birleşme olmadan (kendisi mastürbasyon yaparken olduğu gibi) sevişti mi?

"Hayır, bu hiç aklıma gelmedi. Buna asla cesaret edemezdim; o penisine çok önem veriyor. Bunu söylerken aslında her zaman bir terapist rolünü üstlendiğimi fark ediyorum. Asla, 'yeter, bıktım artık!' diyemeyeceğim. Hep, aman dikkat, yu-muşak yumuşak, yavaş yavaş, **ona** birşey olmasın diye düşünüyorum. Bu, ben-de tümüyle içselleştirilmiş bir davranış."

Ancak bu penis saygısı Alexandra'nın kendisine ve sevgilisine oynadığı bir ko-mediden ibaret. Aslında Alexandra hiçbirşey hissetmiyor. On dakika sonra, gül-mekten katılarak, o "şey"i zavallı ve komik bulduğunu, onun örneğin çıplaklar pla-jında teşhirini ise tümüyle biçimsiz bir gülünçlük olarak gördüğünü söylüyor.

Bu gösteri imgesi bizi kahkahalarla güldürüyor.

Geçenlerde sevgilisi Alexandra'ya "bir erkekle yaşıyorsan onu mutlu etmek zo-rundasın" demiş.

Alexandra onun ne hissettiğini anlamakta güçlük çekiyor ve genellikle cinsel-lik düzeyinde düşünüyor. Kendisi içtenlikli davranmadığı için, onun da içtenliğine inanmıyor. Onunla iletişim kurmakta zorlanıyor.

"Kimi kez, kadınlarla erkeklerin herşeyi tümüyle farklı gördüklerini ve farklı hissettiklerini düşünüyorum. Ayrıca, bence, biz kadınlar bu yüzden sık sık ağlama ihtiyacını duyuyoruz. Mutsuzluğumuzu içimizden atmanın tek yolu bu.

O suratını asar asmaz ben hemen tasalanıyorum. Ruh halindeki değişikliklerin hiç biri gözümden kaçmıyor. Her şeyin farkındayım, bakışların, mimiklerin. Davranışlarını, hareketlerini tanıyorum. Ne kadar belirsiz olursa olsun, yüzündeki en ufak değişim bile bana 'ah! yine birşey var' dedirtiyor ve ona ne olduğunu soruyorum. Tepki yok! Diğer erkeklerle de böyleydi. Çok basit: Onlar hiç bir şeyi görmüyor, farketmiyorlar. Biz kadınlar, tam da bu yüzden zaman zaman böylesine umutsuzluğa kapılıyoruz: Yapacak hiç bir şey yok; zaten onlar olup bitenin farkında değiller."

Kadın Her Yerde Her Zaman Sabırlı Olmalı! Ya Sabır...

Yelda

Kadın, beklemesini, sabretmesini öğrenmeli. İstekli olması istendiği zaman (erkek tarafından), ancak o zaman istekli olmalı.

Erkeklere yönelik dergilerden birkaçını karıştırdığımızda, sabırlı bir kadın (ya da kadınlar) sözkonusu olduğunda cinsel sorun diye bir şeyin kalmadığını öğreniyoruz.

Cinsellik sorun oluyorsa bunun nedeni kadının sabırsızlığıymış. Cinselliğin sorun olmasında, sevişmek değil, birleşmek haline gelmesinde erkeklerin değerli katkılarından sözedilmiyor pek tabii.

Playboy Eylül 1989 sayısında, ereksiyona ulaşamayan bir erkek anlatıyor:

"Sabırlı Kadına Övgü-Anlayışlı bir partnerin yardımıyla herşey bir anda düzelebilir. Zorlukla ereksiyon sağlayan bir erkeği, dizi yaralanmış bir çocuğa benzetiyorum. Ona sıkıca sarılacak ve hiçbir şeyi kalmayacağını söyleyecek bir anneye gereksinim duyar. Ve ben, bunu yapmaktan mutlu olan harika kadınlar tanıdım... Alçakgönüllüğü öğrendiğimi iddia etmeyeceğim ama sabır, sevecenlik, benim ve kadınların gereksinimleriyle ilgili bir şeyler öğrendim."

Kadın her yerde her zaman sabırlı olmalı.

Erkeklerin büyük ve sert olmamaktan başka da cinsel sorunları var, örneğin erken boşalma. **Playboy** Temmuz 1990 sayısında **Playboy** Danışmanı'na yazan bir erkek bu sorununu anlatıyor:

CİNSELLİK DOSYASI

"Karım benden birkaç ay büyük (olacak şey değil!). *Evlilikten önce 2 yıl kadar beraber çıktık, ama yatmadık. Evlendiğimizde karım kızoğlankızdı* (ne mutlu sana). *Evliliğim süresince de benden başka kimseyle ilişkisi olmadı. Evliliğimizin bütünüyle dengeli ve mutlu olduğunu söyleyebilirim. Tek sorunumuz benim erken boşalmam. Bu arada tatmin olamadığı için karımın sinirlendiğini hissediyorum. Aramızda tatsız bir-iki konuşma da geçti ayrıca. Ne yapabilirim?"*

Ne yapabilirim de ne demek! Bir erkek bunu sorun eder mi hiç. Aslında kadının bunu sorun etmesi sorundur, fesatlık kadında. Nitekim "Danışman" yanıtlıyor: *"Erkek boşalma ne sizin suçunuzdur, ne de karınızın* (hakkaniyetli adam doğrusu). *Oluyor böyle durumlar. Özellikle kadının çok anlayışlı ve destekçi olması gerekir. Karınızın zevk almayışının sorumlusu olarak sizi görmesi konuyu, 'tartışma' platformuna çekmesi ve de konuyu 'olay' olarak ortaya koyması çok yanlıştır. Bu, anlayışla üstesinden gelinebilecek bir sorundur. Biraz özverili, biraz sabırlı olmasından başka çare yoktur..."* Bu sabır taşı çatlayacak...

Başka yayınlarda olduğundan farklı olarak, erkeklere seslenen dergilerde yer alan okuyucu mektuplarında kadınların ateşli kadınlar olması ilginç bir "rastlantı". Bu kez bir kadın yazmışmış:

"3 yıldır evli olduğum kocamla aramda önemli sorunlar var. Bunlardan biri de seks... (klasik hikâye) *Hani, 'ayda yılda bir seks yapıyoruz' dense yeridir. Bu mektubu kaleme almadan 3 gece önce benim ısrarımla seks yaptık, ama çok çabuk bitti. Kocam, bittikten sonra da sırtını dönüp horlamaya başladı."* Son cümle, cümle kadın için epeyce tanıdık bir durum. Şimdi "Danışman" akıl veriyor:

"Eleştirmeyin onu. Vıdıvıdı etmeyin, sekste ısrarlı olmayın. İlk başlarda konuşmaktan kaçınabilir kocanız. O zaman ille de cevap vermesi için sıkboğaz etmeyin. Size karşı 'ihmalkar' davranmasını da kınamayın. Sabırlı ve anlayışlı olmanızı öğütlüyoruz size. Başka hiç bir çareniz yok."

Bu baba nasihatı aslında sadece cinsellikte değil, her şey için geçerli. Biz ezilmeye mahkûmuz, hiç bir çıkış yolu yok, boşuna uğraşmayalım.

Savaş Uçağı ve Bombalanacak Hedef

"Kadınlar yatakta erkekliğinizi kanıtlamanızı değil, iyi vakit geçirmenizi istiyorlar" diyen **Erkekçe** Temmuz 1990 sayısında ise burçları bahane edip, cinsel alanda erkek egemenliğini pekiştirecek ideoloji yeniden üretiliyor. Güçlü erkek, zarif, zayıf kadını elde ediyor; zevk almak için. Kadın kendini sunuyor, efendisine zevk vermek için. Satır aralarında hedef vurgusu yapılarak, vagina ve penis, hedef tahtası -ok veya bombalanacak hedef- savaş uçağı çağrışımı yapılıyor. Cinsellikle şiddet neredeyse özdeş.

CİNSELLİK DOSYASI

Aslan erkeği: *"o yuvarlak boynu üzerinde duran büyük başıyla* **güçlü** *bir hükümdar gibidir."* Aslan kadını: *"Yuvarlak sütun gibi boynunun üzerinde başı, görünümüne tatlı bir* **zerafet** *kazandırır."*

Kadın, aslan erkeği için sevişme öncesi neler yapmalıymış:

"Geceliğinizi giymek üzere yatak odanıza geçiyorsunuz. Kral, sizi beklerken ceketini çıkarıyor, kravatını bir kenara bırakıyor, yakasını açıyor. Artık hedefi belirlenmiş bir uçuşa hazırdır o. Kral odanızın kapısında şimdi. Şimdi onu heyacanın doruklarına taşıyacak bir kapak kızısınız.

...Kremin kayganlaştırdığı vücudunda elinizle zevkin en güzelini yaşatın ona. Önce yavaş, sonra hızlı, daha hızlı, daha hızlı... Ve sarsılmalarla yaşanan doyum... **Kral ve hizmetçisi** *etkisini güçlendirmek için kısa bir süre odadan ayrılıyorsunuz. Sonra biraz ılık su, bir bez ve havluyla dönüyorsunuz. Yıkıyor, temizliyor ve kuruluyorsunuz. Gösterdiğiniz bu özenden dolayı Kral hafif bir öpücük konduruyor saçlarınıza* (ne büyük ihsan!)."

Peki, erkek, aslan kadınını elde etmek için sevişme öncesi neler yapmalıymış:

"Ona ne kadar güzel, ne kadar sevecen, ne kadar tapılası olduğunu sık sık söyleyin. Bu yaklaşım, onunla yapmayı hedeflediğiniz her şeyi elde etmenizi sağlayacaktır.

...Ve en güzeli de bütün bunlara karşılık sizi ödülsüz göndermeyecek (ilk hedefine ilerleyen erkeğe, kadın, varlığını armağan edecek)."

Aslan erkeği kral, aslan kadını kraliçe fakat kadın kraliçe de olsa diz çökendir: *"Kraliçe yavaşça diz çöküyor. Ve fermuarınızı çözüyor. Önce elleriyle yavaş yavaş size hiç tanımadığınız duygular yaşatıyor. Sanki küçük bir çocuk oyuncaklarıyla oynamakta...* (Çocuklarımızı bu adamlardan uzak tutmalıyız)."

Playmen Temmuz 1990 sayısı cinsel bilgiler vereh sayfalarında hamile kalmak, *"orta katı kiraya vermek"* olarak tanımlanmış, tıpkı laf atarken yaptıkları gibi. Bulaşıcı cinsel hastalıklardan söz edilen bölümün başlığı ise: *"Bastığın Yere Dikkat Et!" "Sırdaş"* mektuplarda da yine cinsel tacizler devam ediyor; bu tacizlerin hedefi ise özellikle dul kadınlar, hemşire kadınlar. Örnekleyelim: *"20-21 yaşlarında esmer, beyaz tenli, yemyeşil gözlü yavru, ya da 35-37 yaşlarında sarışın, mavi gözlü, bembeyaz tenli dul gelirdi. Hep onları nasıl elde edebileceğimi düşünürdüm."*

"Kocam çok zengin fakat çok yaşlı ve iktidarsız" diyen bir kadından sözediyor adamın biri:

CİNSELLİK DOSYASI

"Vücudunu bana sundu. 'Seni seviyorum, seni istiyorum, sana tapıyorum. Çok muhteşemsin, çok güzelsin, çok lezzetlisin...' sayıklamalarıyla dudaklarını dudaklarımın üzerine kapadı ve dilimi ağzının içine aldı. Sanki ibadet ediyordu." Mübarek tanrı ya...

Özel bir şirketin tahsildarı kiminle ayaküstü seviştiğini anlatıyor: *"Bu müşterim, hemşire bir hanımdı. Sonradan öğrendim ki, yalnız yaşayan bir duldu."*

Bu kez yazan, kocasından 2 yıl önce ayrılmış dul bir kadınmış: *"Bir erkeği delicesine arzuluyor, bana sahip olmasını, içimdeki ateşin söndürülmesini istiyordum. Sevişmemiz çılgıncasına devam ediyordu ki, birdenbire ters pozisyon aldık. Bu manzaraya daha fazla dayanamadım ve şiddetli tatmin oldum. Nihayet, üzerime çıkıp, bacaklarım arasındaki yerini aldı. Herşey bitmiş, bunalımlarım sona ermişti... Ne bir psikolog, ne bir hekimdi ama, güçlü bir tarzan gibi, tüm dertlerimi yok etti."* Misyoner pozisyonu ve ters pozisyon kadını zevkten deli ediyormuş da biz de buna inanıyormuşuz(!)

Kadın, erkeğin kullanımına uygun, yapılan, düzülen bir nesnedir; cinsellikten zevk alması önemli değildir. Yok ille de zevk alacaksa erkeğin şiddetinden zevk almayı öğrenmeli. Utanmayın erkekler, daha dolaysız ifade edin: kadın dayak yemekten hoşlanır, tecavüze bayılır, hele ki tecavüzden sonra boğazlandığında zevkten ölür! İsim babaları da zaten seks filmlerinin adını *"Parçala Beni Behçet"*, *"Kemiklerimi Kır Ahmet"* gibi koymuyorlar mı?! Yazımızı **Erkekçe** dergisinden son bir "parça"yla bitirelim:

"...tef Ortadoğu'nun tek dişil çalgısıymış. Müzisyenlerden biri tefin dişil oluşunu çıkardığı şıngırtılı sese ve küçük şaplaklarla çalışacak şekilde tasarlanmış olmasına bağladı.

Salome'nin dans edeceğini söylediği gün öğleden sonra saat üçte Amerika'nın en önemli futbol finalinin başlangıç vuruşu yapılacaktı!

Orkestra yeniden çalmaya başlayınca kadın tefini şıngırdatıp dansetmeye başladı.

Yanak ve çenenin yanyana getirilişinde, o narin kemikle o bebeksi tenin buluşmasında, bir yarış atının zerafeti ile bir katırın sağlamlığı biraradaydı. (Bunlar bebekleri de hayvanları da, ellerine geçirdiklerini düzerler alimallah.)

'Tam onaltı yaşında' diye açıkladı dişsiz ihtiyar.

'Bellevue'de hemşirelik okuyor, bursla okuyor ve bütün gününü çiş ördeklerini boşaltmakla geçiriyor. İlerde ülkesine dönüp hemşirelik yapmak gibi bir ideali

var dedi birisi. (Ezilmişliklerin tekmili birarada: yoksul, göçmen) *Bedeninin her yanından mor tüller sarkıyordu. İlk tül bir yılan derisi gibi yere düştüğünde, ortaya çıkan kızın yüzü değil, en mahrem yeriydi! Dans bitiyordu. Salome son bir sıçrayışla havada döndükten sonra ayaklarını sahneye bastı ve durdu. Yüzü seyircilere dönüktü ama hiç kimse bakmıyordu. Çözülüverecekmiş gibi titreyen bacaklarına, boğulurcasına nefes almasına rağmen yanına giden, çıplaklığını örtmeye kalkan olmadı. Salonda çıt çıkmıyordu. Birden arka bahçeden ve sonra şehrin sokaklarından, büyük bir gürültü koptu. Çılgın bir kalabalığın coşkusu ve sevinç çığlıklarıydı duyulan. Derken yavaş yavaş, sokakları dolduran gürültünün ne olduğunu anladılar. Final maçı New York'un galibiyetiyle bitmişti!"*

Kadın Olarak Cinselliğimizi Nasıl Yaşıyoruz?

Nuran Sarıca

Nereden Başlamalı?

Avrupa'daki Türkiye'li kadınların son toplantısında "Kadın olarak cinselliğimizi nasıl yaşıyoruz?" sorusunu tartışmaya açtığımızda başlangıçta hepimizde bir tedirginlik, bir suskunluk vardı. Bu suskunluk bize doğduğumuz günden beri empoze edilmiş değerlere uygun olarak dokunulmaması gereken "özel"e, "mahrem"e dokunmaktan gelen bir korkunun ifadesi gibiydi... Yıllarca kadına cinsellik olarak sunulan erkek cinselliği bizi öyle bağlamıştı ki tartışmaya nereden başlayacağımızı bilemiyorduk. Kadın olarak cinselliğimizi nasıl yaşıyorduk? Ya da nasıl yaşamıyorduk? Konuyu tartışmaya başlayabilmek bile ne kadar zordu.

Biz de erotizm istiyoruz ama...

Sadece bu toplantıda değil, hayatın her alanında, her sınıf ve tabakadan kadın arasında bu sorun yakıcılığını korumaktadır. Bir fikir verebilmek için birkaç küçük örnek: Bir kadın anlatıyor: "Eşimle çok iyi anlaşıyorum. Ev işlerinde bana yardımcı oluyor; severek evlendim; ne isterse birlikte yapabilirim. Yalnız her iş olsa da şu yatak işi olmasa."

Başka bir kadına geçirdiği ameliyat nedeniyle 6 hafta cinsel ilişki kurmaması gerektiği söylendiğinde "Aman ne olur, sen bunu altı ay ya da bir sene olsun diye kocamla konuşur musun?" diye talepte bulunuyor.

CİNSELLİK DOSYASI

Demek sorun sadece suskunluk biçiminde görünmüyor; içten söze döküldüğünde bir işkenceli yaşamın ifadesi olabiliyor.

Diyelim ki tabular yıkıldı, korkular aşıldı. Soruna girmenin zorlukları bitmiş olmuyor. Kadın, cinselliğin baskı ve korku dışında başka bir biçimini bilmediği için, yaşadığını ve yaşaması gerektiğini hangi değer yargılarıyla oluşturacak? Bu konudaki bütün kitaplar erkeklerce yazılmış; bütün değerler ve yargılar erkeklere göre, erkekler tarafından, erkekler için belirlenmiştir. Gerek bilimsel araştırmalarda, gerekse cinsel kuramlarda kadın cinselliği erkek verileriyle tanımlanmıştır (1).

"Kadınlar kendi cinselliklerinin ne olduğunu, kendi yaşamlarının ne olduğunu, ya da bu yaşantının erkeklerden ayrı olup olmadığını anlayabilecek araçlara sahip değildirler. İnsan yaşantısını yansıtan, inceleme amacıyla nesnelleştiren araç kültür öylesine erkeklerin etkisi altındadır ki -kadınlar kendilerini kültür açısından hiçbir zaman kendi gözleriyle göremezler. Erkek kültürüne göre bir kadını zevk verici bir nesne olma düzeyinin ötesinde tanımak çok zordur."(2)

Yıllardır süren, erkek egemen toplumda ezilen cins olarak içselleştirdiğimiz değerleri sorgulamaya başlayamıyorduk. Konuya girebilmek için, "kadınca", kendi deneylerimizden başlamak en iyisi olacak gibi.

Cinsellik üzerine tartışmayı dört bölümde açmak istiyorum.

1. Bedenimize yabancılaşma (çocukluk/cinsel eğitim/ergenlik/bekâret mitosu),
2. Cinselliğin erkeğe göre tanımlanarak yaşanması (ailede cinsellik, üreme fonksiyonu, erkek cinselliği, reklamlar vs.),
3. Cinselliğin parçalanması (toplumsal, fizyolojik, ruhsal),
4. Taleplerimiz, politikamız ne olmalıdır? (İçselleştirilen değerlere karşı mücadele).

1. Bedenimize Yabancılaşma

Kadınlar toplumumuzda en önemli yabancılaşma öğesi olarak, bir yandan cinsiyete dayalı ezilmede yıllardır ezilen kesimi teşkil eden nitelikleriyle, öte yandan toplumun yarısını teşkil eden nicelikleriyle önemli bir toplumsal dinamiği oluştu-

(1) Bunun en tipik örnekleri Freud'un kuramlarında görülebilir. Freud'a göre kadının doğası erkekler tarafından yönetilmek, hastalığı da onlara imrenmektir. Kadın kişiliğinin itici gücü, kendisini "ilk önceleri oğlanın, daha sonra da erkeğin gözünde küçük düşüren penise imrenmedir." Bu, kadını "kocasını" imrenmeye götürür. Ancak bu imreniş, kadın erkek çocuk doğurunca, bir penis yaratınca geçer. Yani kadın bir "Homme Manqué", eksik yaratılmış bir erkektir. Kadın üzerine yapılan bilimsel araştırmalarda da hangi yaş döneminin doğurmamız için en uygun olduğu, hangi hormonal değişimler altında bulunduğumuz, nasıl orgazm olacağımız ve olmamız gerektiği, nasıl korunacağımız vs. gene erkekler tarafından belirlenir. Kadınlar bilimsel araştırmalardan tarih ve mitolojiye kadar her alandaki cinsiyetçiliği kadınlık bilinciyle sorgulamadığı müddetçe daha uzun yıllar çifte ahlak, kadınlar için monogami, erkekler için poligami sürecek. Yıllardır süren erkek egemenliği değerleri, kültürü, kadının kurtuluşunun ön koşulu olan sosyalizm gerçekleşse bile varlığını sürdürecektir.

(2) S. Firestone, **Cinselliğin Diyalektiği,** s. 190-191.

rurlar. Kadınların kendi bedenlerine yabancılaşması çocukluktan itibaren başlamaktadır. Bedenine yabancılaşma; varolan erkek dünyasının kalıplarına sığdırılma; kendi değerlerinin ve kültürünün olmaması çocukluktan beri alınan eğitimle başlar. Simone de Beavoir "Kadın, kadın olarak doğmaz, sonradan öyle yapılır" diyerek bu gerçeği en anlamlı biçimde ifade etmiştir. Hepimiz çocukluğumuzda aldığımız eğitimle bu ayrımı en açık biçimde yaşamışızdır. Yaşam, kız çocukları için ayıplar, tabular, gizemlerle doludur.

Kız çocuklar cinsel organlarını saklarken, erkek çocuklar kimin daha uzağa işiyebildiğini tesbit için yarışlar yaparlar. Daha küçük yaştan kız çocukların cinselliği ayıplar ve tabularla belirlendiği için oturuş biçimleri, giyimleri, hareketleri ona göre düzenlenir. Onun için kendi bedeni bir gizemdir. Daha küçük çocukken oyuncaklarımızı hatırlayalım. Bize verilen bebeklerle, evcilik oyunlarıyla, daha çok üreme fonksiyonlarına yönlendiririliz. Annelerimizden gördüğümüz rollerin devamına hazırlanırız. Erkekler ise daha çok kırıcı, dökücü savaş aletleriyle yetiştirilir.

Küçükken daha oturuşu, yürüyüşü belli kategorilere sığdırılarak büyüyen kız çocuğu, sürekli saklanan, ayıplarla, "pis" olan şeylerle dolu olan, kendisine yabancı bir vücutla büyür. Ergenlik çağına gelince ilk şoku yaşar. Göğüsleri büyümeye başlar, kendi vücudunda giderek yumrulaşan, büyüyen bir organını saklamak uğruna az pamuklar, bezler elbiselerin altına tıkanmaz. Ya da kambur yürümeye başlamışızdır ki yürürken sallanmasın. Bir kadın kendi ergenliğini "göğüslerim büyümeye başlamıştı, saklıyordum. Arkadaşlarım bana spor yaparsan büyümez dediler, spor yapmaya başladım" diye anlatırken, kendisine yabancı bir büyümeyi engellemek için başvurduğu yolu anlatıyordu. İlk adet kanamasıyla bir diğer şok yaşanır. Birdenbire, hiçbir bilgilendirmeye sahip olmayan kız çocuğa kendini daha da saklamanın gerekli olduğu bilinci verilir.

Kanama kız çocuğu için büyük bir gizemdir. Kanamayla kız çocuğu kendinden iğrenir, o şoku yaşayan hemen her genç kıza bunun pis bir şey olduğu öğretilir. Son derece normal olan bu fizyolojik süreç dilimizde (kimin dili?) "hastalık" olarak geçer. Kadın adet kanaması olduğunda bunu gizlemek zorundadır. "Hastayım" der. Ya da çoğu kadın bunu "baş belası" diye ifade eder. Erkek kültürünün değerleri kadındaki fiziksel benlik duygusunu öyle belirler ki giderek kendine yabancılaşır ve kendini bir yük olarak görür. İlk cinsel olgunlaşmanın belirtisi olan göğüslerin büyümesi, adet kanaması ile başlayan süreç giderek cinsel işlevin de pis olduğu, ya da bir yük olduğu anlayışıyla tepe noktasına varır. "Kadın mitosu" bütünleşir. Bedenimize, cinselliğe yabancılaşırız.

Kate Millet **Cinsel Politika**'da şöyle yazıyor:

"Hemen hemen bütün ataerkil toplumlarda kadının pis vücudundan dolayı belli yiyeceklere dokunması tabularla yasaklanmıştır. Uzakdoğu ülkelerinde kadın-

lar, erkekler ayrı ayrı yerler. Erkeğin yemeğe önce başlaması, en iyi yerini alması bir gelenektir."

Türkiye'nin belli bölgelerinde kadınlar hâlâ ayrı yerler, yeni gelinler belli bir süreyi geçirinceye kadar hep ayakta dururlar, yemek bitinceye kadar kendileri yemek yemezler. Edebiyatımız bile işlemiştir. "Soframızdaki yeri öküzümüzden sonra gelen" (Anamız, bacımız, avradımız, yarimizi)

Üçüncü travma, şok bekâret olayında yaşanır.

Bedenine yabancılaşan, gizemlerle büyüyen kadın, cinselliği bir saldırıyla yaşar. İlk cinsel ilişkiye kadar "bozulmadan" saklanan kadının cinsellikle ilk tanışışı kızlığın "bozulması"dır. Bekâretin bozulmasında bir travma yaşanır. Bozan erkektir, bozulan kadındır. Kadın erkeğe sunulur. Erkekler tarafından teslim alınır. Teslim almada erkeğin hem kendi erkini kabul ettirmesi, hem de erkeğin erkinin devamı sağlanır. Babasından teslim alınır. Yani bekâret mitosu yıkılırken, hem bir şiddet olayı hem bir erkin devamlılığı vardır. Bir erkek bana karısının rahatsızlığını şöyle ifade etmişti: "Ailem kanıyor". Burada görüldüğü gibi, kadın babasından teslim alınmış, mülkiyete geçirilmiş, erkin devamlılığı sağlanmıştır.

Genç kızlarla yaptığım her toplantıda genellikle gelen ilk sözleri "Kızlık zarı nasıl bir şeydir, yorgan gibi kalın mıdır? Yırtılması, ağrısı dayanılmayacak bir şey midir?" sorusu teşkil ediyor. Bekâret mitosu bütün benliğe işler, verilen değerlerle onu kaybetmemek için her türlü yola başvurulur. "Spor yaparsam, örneğin yüksek atlama gibi spor, kızlık zarı bozulur mu?" Tüm bu korkularla bekâret mitosu devam ettirilir.

Kendi fizyolojik değerleri pis, tabu olan kadın cinsel ilişkileri öğrendiğinde bunun çok iğrenç olduğunu düşünür ve ilk tepkiyle, saygı duyduğu, sevdiği annesiyle babasının "öyle iğrenç şeyler" yapmadığını düşünür.

Çocukken verilen cinsel eğitimle bedenine yabancılaştırılan kadın, yasak ve tabularla dolu kadın cinselliğini sonra bedenine aile içinde el konulmasıyla yaşamaya/yaşamamaya devam eder. Ataerkil düzeydeki kaba kuvvetin yerini bugün daha ince ve ağır bir baskı almıştır (örneğin kadının kendi bedenine sahip olamaması, kadının cinselliğinin yalıtılması gibi).

Cinselliğin aile içinde nasıl yaşandığını; kadın bedeninin nasıl kontrol edildiğini; üreme fonksiyonunun yerini tartışmaya gelecek sayıda devam etmek istiyorum.

Lezbiyenlik ve Feminizm Üzerine Kopuk Düşünceler

Gülnur Savran

Kadın cinselliği hakkında düşünür ve cinselliğimizin bize nasıl yaşatıldığını çözmeye çalışırken, kadınların birbirleriyle kurdukları (ya da çok çeşitli baskılar yüzünden kuramadıkları!) lezbiyen ilişkileri görmezlikten gelmek mümkün değil. Herşeyden önce, kimimiz böyle ilişkiler yaşamayı seçiyoruz. Dolayısıyla da, bu tür bir körlük ya da yok sayma düpedüz bu kadınları dışlamak, 'normallik' sınırlarının dışına atmak anlamına gelir. Ayrıca, lezbiyenlik üzerine düşünmek, konuşmak, yazmak, lezbiyen ilişkiler kuralım kurmayalım hepimiz açısından anlamlı. Çünkü heteroseksüellik sınırları içine hapsolmuş bir cinsellik anlayışı aynı zamanda kadının cinselliğinin doğurganlıkla özdeşleştirilmesi anlamına da geliyor ve erkek egemenliğinin en güçlü kalelerinden birisi. Bu yüzden de, ister lezbiyen olalım ister heteroseksüel, istersek de hem kadınlarla hem erkeklerle sevişelim, cinsel ihtiyaçlarımızı belirleyip tanımlayabilmemiz için, ilkin bize dayatılan heteroseksüel kalıpları sorgulamamız gerekilor. Cinselliğimizi bir erkeğe haz, orgazm, çocuk vermeye yönelik olarak yaşamaktan kurtulmaya başladığımızda, ancak o zaman, kiminle sevişeceğimizi gerçekten seçebiliriz.

"Ama duvara işemeyi hiçbir zaman beceremediniz ve beceremeyeceksiniz de."

Lezbiyenlik bugüne kadar küçük gruplar dışında çok da fazla tartışmadığımız bir konu olduğu için, bu yazıda sesli düşünmenin ötesinde bir şey yapabileceğimi sanmıyorum. Cinsellik uzmanı, psikolog, psikiyatr, vb. olmadığıma göre de lezbiyenliğe ancak kendime yakın bir yerden, feminist olmakla lezbiyen ilişkilere

girmek arasındaki bağlantıdan hareket ederek yaklaşmaya çalışacağım. Feminizm-öncesi ya da feminizm-dışı lezbiyenlikle ilgili bir şey söylemeyeceğim.

Dünyanın her yerinde feminist kadınların lezbiyen oldukları neredeyse varsayılır; Türkiye'de de feminist kadınlar lezbiyen olmakla 'suçlanır'. Ben bu 'suçlama'dan - her hangi bir ahlâkçı 'suçlama'nın taşıdığı sakıncalar ötesinde - pek fazla gocunmaktan yana değilim. Doğru, en azından toplumsal-ahlâki baskıların daha az olduğu Batı'da, feminist kadınların pek çoğu lezbiyen olmayı seçiyor. Ya da başka türlü söyleyeyim: Feminist olmak lezbiyen olmayı **kolaylaştırıyor.**

Ancak bu, lezbiyen feministlerin hepsinin durumunu ifade eden bir tesbit değil. Feminist kadınlardan bazıları, lezbiyenliği feminist olmanın kaçınılmaz bir uzantısı olarak görüyorlar. Hatta feminizmi teori, lezbiyenliği de bu teorinin pratiği olarak tanımlayanlar bile var. Bu kadınlara göre, erkeklerle sevgililik ya da arkadaşlık ilişkisi kurmak, onlar için zaman ve enerji harcamak, düşmala işbirliği yapmaktır. Erkek egemenliğinin öngörülebilir bir gelecekte yıkılması mümkün olmadığına göre, ezenle ezilen, egemen olanla tâbi olan arasında bu tür yakın ilişkilerin yaşanması çelişiktir, ihanettir.

Yine kimi feminist kadına göre, cinsel birleşme (koitus) sembolik anlamlarla yüklüdür; erkek egemenliğinin özünü ve doruğunu oluşturur. Her cinsel birleşme erkek saldırganlığının bir kez daha onaylanması ve yeniden üretilmesi anlamını taşır. Erkeklerin kadınlar üzerindeki iktidarının başlıca dayanağı, kadınların erkek

egemen cinsellik biçimini yücelten değerleri içselleştirmeleri ve aşağılanmaktan 'zevk alır' hale gelmeleridir. Erkek egemenliğine karşı mücadelede ilk adım bu ilişkinin dışına çıkmaktır.

Bu tezlerin ikisine de kendimi uzak hissettiğimi söylemeliyim. İlk görüşe itirazım, insanların politik yaşamlarıyla kişisel-duygusal ilişkilerini mutlak bir biçimde özdeşleştirmesi. Erkek egemenliğine karşı mücadeleyi erkeklerin dışında sürdürmek, yaşamı erkeklerin dışında sürdürmek anlamında alındığında kadın kurtuluş hareketinin özgül politik içeriği giderek bulanıklaşır. Erkek egemenliği tahliline dayalı politik bir **strateji** (erkeklerin harekete alınmaması), bir yaşam tarzı haline gelir (erkeklerin eve ve yatağa alınmaması). "Kişisel olan politiktir" sloganı giderek "politik olan kişiseldir"e dönüşür. Bir zorlamaya dayandığı ölçüde, bu tür bir 'politika'yı uzun dönemde sürdürebilmenin sınırları olduğunu düşünüyorum; bu yaklaşamın olsa olsa marjinal bir yaşam tarzı biçimde somutlaşabileceği kanısındayım.

İkinci görüşle ilgili temel sorunum ise, bu yaklaşımda erkek egemenliğinin 'fallus' egemenliğine indirgenmesi. Kuşkusuz 'fallus' cinsiyetçiliğin ayrıcalıklı bir sembolü. Ama 'fallus'un sembolize edildiği edim, yani cinsel birleşmenin (koitusun) kendisi erkek egemenliğinin kaynağı değil. Önemli olan, cinsel ilişkinin içine yerleştiği **bağlam:** Erkek egemen toplumda kadınların cinselliği, erkeklerin başlıca doyum duyma biçimi olan cinsel birleşmeye göre tanımlanmış. Sorun bu tanımda. Cinselliğin doruk noktası ve 'gerçek anlamı'nı cinsel birleşmede görmekte. Bunun dışındaki çeşitli temas biçimlerini, orgazm olma durumlarını 'asıl olay' olarak saymamakta. Kısacası, cinselliğin doruğunu penisin vajinaya girmesi olarak sunup, başka herşeyi buna bir **ön** hazırlık ya da sevişme **sonrası** yakınlık olarak tanımlamakta. Bunları mümkün kılmak için de heteroseksüellik dışındaki cinsellik biçimlerini yasaklamakta.

Bu son söylediklerimle birlikte feminist olmakla lezbiyen ilişkiler kurmak arasındaki bağlantıyı benim nasıl algıladığıma gelmiş oluyorum. Feminist olmak, şu ya da bu biçimde, cinselliğimizi sorgulamayı ve yeniden tanımlamayı beraberinde getiriyor. Erkekler karşısında tek başımıza ve 'özel alanın sınırlan' olarak yaşadığımız deneyimleri başka kadınlarla paylaşmaya ve başka feministlerin yazdıklarını okumaya başladığımızda, o güne kadar cinsel ilişkilerimizde duyduğumuz doyumsuzluk, düşkırıklıkları ve suçluluk duyguları bir yerlere oturuyor: Bunların erkeğe göre tanımlanmış bir cinsellikten kaynaklandığını keşfediyoruz. Kadınların cinsel haz duyma kapasitelerinin (anatomik-fizyolojik olarak) sandığımızdan çok daha geniş bir alana yayılmış olduğunu, kadın orgazmının tümüyle klitoristen kaynaklandığını, klitoryal ve vajinal olmak üzere nitelikçe farklı iki orgazm türü olmadığını öğreniyoruz. Cinsel birleşme (koitus) sırasında ve erkekle aynı anda orgazm olmanın 'ulviliği' yavaş yavaş ortadan kalkıyor. Cinsel birleşmenin cinsel

ilişkinin bir yönü, klitoryal uyarının ise bizim açımızdan önemli bir yönü olduğunu artık suçluluk duymadan bilincimize çıkarabiliyoruz. Bizim (şayet istiyorsak) birden fazla orgazm olma kapasitemizin erkeklerin 'boşalma' ihtiyacından en azından farklı bir yanı olduğunu kavrıyoruz. Bütün bunları bir araya getirmenin çok çeşitli yolları ufukta belirmeye başlıyor. Kısacası, cinselliği ille 'ön sevişme' -cinsel birleşme- orgazm olarak yaşamak gerekmediği, bunun erkeklerin gereksinimine cevap veren bir biçim olduğu gerçeğiyle yüz yüze geliyoruz.

Cinselliğimizi bu şekilde yeniden tanımlama süreci politik bir süreç. Çünkü bu yeniden tanımlama sonucunda, cinsel olarak erkeklere 'mecbur'olmadığımız; kadınlarla da cinsel haz duyabileceğimiz; hatta erkeklerin büyük çoğunluğu kendi ihtiyaçlarında direteceği için kadınlarla daha da çok haz paylaşabileceğimiz, birer olasılık olarak karşımızda beliriyor.

Bu, işin fiziksel haz duymakla ilgili yanı. Buna feminist bilincin bir başka boyutunu daha eklemek gerekiyor. Feminist olmanın çeşitli anlamlarından biri de, kendimize erkeklerin gözünden bakmaktan, kendimizi erkeklerden yansıdığımız halimizle değerlendirmekten kurtulmaya başlamak. Bir erkeğin onayı olmadan da var olabilmek, kimliğimizi bu onaya bağlamamak. Bu, erkekler nezdinde kimlik kazanmak için başka kadınlarla rekabet etmekten vaz geçip, onların onayına değer vermek demek. Kendi gözümüzde kabul edilebilir olmanın ölçütü bir erkek için kabul edilebilir olmakken, feminist bilinç bu ölçütü en azından teorik olarak sarsıyor. Bunu tümüyle başarmak kolay olmasa da, verilmiş bilincimizde hiç olmazsa bir gedik açılıyor. Bazı feminist kadınların 'kadınları sevmeyi öğrenmek' diye tanımladıkları bu bilinç değişikliği, kadınlarla çok çeşitli şeyleri paylaşmanın (sinema, teori, politika, cinsellik) bizim gözümüzde değerini arttırıyor. Ve dolayısıyla, kadınlarla cinselliği paylaşmanın yolunu açıyor, lezbiyen ilişkileri seçmeyi mümkün kılıyor.

Kafamda daha az açık olan bir üçüncü nokta da erkeklerin psikolojik yapıları ve duygusallıklarını nasıl yaşadıkları ile ilgili. Cinsel ilişki genellikle erkeklerin 'duygusal yakınlık' adına bildikleri tek şey. Erkekler kendi kimliklerini başkalarıyla aralarına sınır çekerek, başkalarından ayrılıkları içinde, hatta başkalarıyla rekabet ederek tanımlamayı öğreniyorlar. Dolayısıyla da, başkalarıyla duygusal paylaşım/bütünleşme yetenekleri kadınlardan daha az. Cinsel ilişki çoğunlukla erkekler için bu boşluğu kapatmanın bir yolu. Ama bu, yine genellikle, öncesi olmayan ve sonrası gelmeyen bir yakınlık olduğu için de kadınlara yetmiyor. Cinselliğin yanısıra şefkat-sevgi gereksinimi duyduğumuzu, cinsel yakınlığın bize yetmediğini söylerken galiba böyle birşeyleri kast ediyoruz. İşte, kendimize benzeyen ve her şeyimizi paylaşabildiğimiz kadınlarla birlikte oldukça, özlemini duyduğumuz bu tür bir 'bütünsel' sevgiyi onlarla yaşama olasılığı beliriyor.

Kuşkusuz bütün bunlar feminist kadınların hepsinin lezbiyen ilişkileri tercih edeceği anlamına gelmiyor. Ancak, feminist olmak beraberinde **zorunlu** heteroseksüelliğe karşı çıkmayı getiriyor; çünkü cinselliğimize feminist bir bilinçle baktığımızda heteroseksüelliğin bize dayatılmasının temellerini kavramaya başlıyoruz. Bir kez bu bakış açısını benimseyince de kadın cinselliğini tanımlayışımız değişiyor. İşte bu yüzden, lezbiyenliğin tartışılması lezbiyen olmayan kadınlar açısından da çok önemli. Zorunlu heteroseksüelliğe karşı çıkmak, cinselliğini erkeklerle yaşamaya devam eden kadınların kendilerini tanımlamaları için de gerekli (x).

Peki hepsi bu kadar mı? Kadınların cinselliklerini yaşayışlarındaki bütün sorunlar bunlardan mı ibaret? Cinsellik adına yalnızca 'fiziksel haz'dan, 'orgazm'dan, 'kimlik'ten, 'paylaşma'dan, 'şefkat'ten, 'sevgi'den söz etmek ne kadar yeterli? Bu söylediklerim, bir yanıyla herşeyi fiziksel haza indirgerken öbür yanıyla da cinselliğe ve lezbiyenliğe 'aksesüel' (cinsel olmayan) bir yaklaşımı ifade etmiyor mu? 'Arzu' ve 'şevhet'e ne oldu? Cinsel fantezilerimizde, cinsel arzularımızda yaşadığımız çelişkiler nereye gitti? Hazlarımızı tanımladığımızı ve talep etmeyi öğrendiğimizi varsaysak bile, cinsel arzularımız bizi ele vermiyor mu? 'Arzu'yu yeniden tanımlamak 'orgazm'ı yeniden tanımlamak kadar kolay mı? Tarihsel-toplumsal olarak oluşmuş arzular cinsiyetçiliğin asıl taşıyıcıları değil mi? 'Cinsel arzu'yu kadınlarla ve erkeklerle aynı mı, farklı mı yaşıyoruz?

Bu kısa yazıyı belki bu soruları sorabilmek için yazdım. Bence kadın cinselliğinin 'haz'la ilgili yanını tartışmadan 'cinsel arzu'yu sorunsallaştırabilmek pek mümkün değil.

(x) Bu söylediklerimin, lezbiyenlik üzerine yazı yazmamı 'gerekçelendirmek'olarak yorumlanmayacağını umuyorum.

"Bioks'u Abdülhamit'in Karısı Onaylıyor."

Nalan Akdeniz

'Abdülhamit'in Karısı'nın bir ismi mutlaka vardı. Herhalde dişleri de güzeldi ki reklam metninde isimsiz de olsa anıldı. Yoksa, tarihe istibdadı ile geçmekte kararlı olmuş Abdülhamit'in diş macunu reklamında işi ne? Belki de iade-i itibar 1931'de böyle yapılıyordu.

Reklam slogan ya da başlıklarını kabaca seçerek sıralayınca 'hoş' bir tablo oluşuyor. Ortaya çıkan kadın kimliğinin bize epeyce külfet olduğu açık.

"İyi valdeler mektebe giden çocuklarına Kadburi sütlü çikolata vermeyi unutmazlar."

"Kadın gençliğinde yalnız hayal ile iktifa eder. İstikbalini düşünmezse ihtiyarlıkta zahmet çeker."

"Kadın Ford'u intihab eder, zira son derece uysal ve emindir."

"Erkekler nezdinde nasıl muvaffak oldum?"

"İşte bir milyoner ile evlenebilecek genç kız."

"İyi bir izdivaç neye bağlıdır?"

"35 yaşında bir kadın, 18 yaşında bir genç kızın nişanlısını kaçırıyor. Mahirane Hilesi...."

"Her genç anne bir Hoover haketmiştir."

"Ne dilber şey"

"Kendinizi güzel buluyor musunuz?"

"Bayanlar kendinizi ihmal etmeyiniz."

"Cazip görünmek hülyanızdır."

"Kadın eliyle okşarcasına..."

"Kızı alırken anasına, radyo alırken markasına bakın."

"Ama anneciğim istikbali çok parlak. Yapı Kredi'de hesabı var."

"Size ilk ihanet eden alnınız ve ellerinizdir."

"Alacağınız saat seçeceğiniz eş kadar mühimdir."

"Zerafetiniz intihabınıza bağlıdır."

"Kızı alırken soyundan, malı alırken yerinden al. Bunu unutmayan aldanmaz."

"Mes'uddur. Çünkü kocasının güzel yemekleri sevdiğini biliyor."

"Allah erkekler için kadını, erkekler de kadın için Chat Noir krem, losyon ve pudrasını yarattı."

"Erkekliğin tadını Viking'le çıkarın."

"Hanımefendi, kocanız Charli'nin meleklerini beğeniyor mu?

Bugün çarşıya çıktığınızda ona iki bira alıverin. Onun meleği sizsiniz."

"Erkek sünnet olur, askerlik yapar, rakı içer, Perma-Sharp kullanır."

Son alıntı ile tablo aşağı yukarı tamamlandı sayılır. 'Yazar'ın kalemi belli ki daha durmayacakmış. Erkekliği böyle tarif ettiğine göre, keşke hızını kesmese de cümlesini ta-

Türk Hukukunda Kadının Yeri

Canan Arın

Türk Hukukunda kadınları erkeklerden daha aşağı bir konuma koyan, kadınlara ikinci sınıf insan muamelesi yapılmasını kurumlaştıran kurallar başlıca iki yasada toplanmıştır. Bunlar Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'dur.

Uluslararası bütün insan hakları metinleri insanlar arasında bir çok nitelikler yanında cinsiyet ayrımına dayalı eşitsizlikleri de reddeder ve Türkiye Cumhuriyeti bütün bu metinlere imza koyarak taraf olmuştur. Yalnızca taraf olmakla kalmamış ayrıca bugüne değin yaptığı bütün anayasalara bu maddeleri koymuştur.

İç hukukta bütün yasaların Anayasaya aykırı olamayacağı kuralı da geçerli olduğuna göre, Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'ndaki Anayasaya aykırı tüm maddelerin iptali gerekir.

Oysa bir yanda Anayasa maddeleri öbür yanda Medeni Kanun ve Ceza Kanunu maddeleri birbirlerine aykırılıklarını sürdürerek yürürlükte kalmaya devam ederler.

Medeni Kanun'da erkeklere, kadınlar karşısında üstünlük tanıyan başlıca maddeler "Aile Hukuku" kitabında yer alır.

Evleninceye kadar, bağımsız bir hukuk süjesi olan, tam ve "ehlil" bir "reşit" sayılan kadın, evlenmekle birdenbire "kısıtlı ehliyetliler" grubunda bulur kendisini (Md. 379). Bu grup insan için madde, "hacir altına alınmaları için kâfi sebep bulunmamakla birlikte kendilerine bir kayyum tâyini menfaatleri icabı olan" tabirlerini kullanır.

Evlere hapsolmak istemiyoruz!

Yasa koyucu, insan olarak kendisini geliştirmesine engel olacak bir kuruma girmeyi kabul eden kadının aklının başında olamayacağı varsayımından hareketle onu koruma altına alma gereğini duymuştur. Evlenen kadının kendi haklarını korumaktan âciz olacağını düşünmüştür. Böylece kadını ve kadından da "aile" anlamını çıkarttığı için aileyi korumayı amaçladığı iddiası ile kadın aleyhine bir dizi hüküm koymuştur.

Bu hükümlerin temel taşı, M.K. md. 152'de ifadesini bulan "ailenin reisi kocadır" hükmüdür.

Koca, "ailenin reisi" olunca, tarafların birlikte oturacakları evin seçimi ona aittir. Karının ikâmetgahı, kocanın ikâmetgahı olur. Kadının nüfus kayıtları kocasının bulunduğu yere taşınır. Kadın, kocasının soyadını alır.

Kadının çalışması kocasının iznine bağlanır.

Kendi doğurduğu çocuğun velâyeti konusunda koca ile anlaşamazsa kocanın oyu ağır basar.

Evlilik birliğini kocanın izni ölçüsünde temsil eder.

Anonim Ortaklıklarda kurucu üye olmak isterse, kocanın yazılı iznini ibraz etmesi gerekir.

Bazı mal rejimlerinde, kendisine kalan mirası kocanın izni olmaksızın reddedemez.

Oysa T.C. Anayasasının 10. maddesi "... cinsiyet ayrımı...." olmaksızın insanların yasa önünde eşit olduklarını,

12/1 maddesi "herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez, temel hak ve özgürlüklerinin" olduğunu,

17/1 maddesi "herkes"in yaşama ve maddi ve mânevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının olduğunu,

19/1 maddesi "herkes"in kişi özgürlüğü ve güvenliğinin olduğunu,

Md. 23 "herkes"in yerleşme özgürlüğünün olduğunu,

Md. 48 "herkes"in dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahip olduğunu,

Md. 49 "Çalışmanın herkes'in hakkı" olduğunu söyler.

Dikkat edilirse bütün bu maddeler cinsiyet ve diğer her türlü ayrım gözetilmeksizin hep "HERKES" sözcüğünü kullanır. "Herkes eşittir, ama bazıları daha çok eşittir!" İşte evli kadın bu cümlenin 1. bölümündeki eşitlikten yararlanır!

Herkes dilediği alanda çalışabilir, çalışma herkesin hakkıdır, herkes maddi ve mânevi varlığını dilediğince geliştirebilir ama evli kadının bu haklarını kullanması kocasının keyfi'ne bağlıdır.

Ceza Kanunu'nda ise artık "herkes"in iyice ezberlediği, bilinen, zinayı düzenleyen 440 md. ve devamı, fahişelere tecüvüzü hafifletici neden sayarak teşvik eden 438. madde, bebek öldürmeyi mazur gösteren 447. madde, ANAYASA ve Uluslararası bütün insan hakları bildirilerine aykırıdır.

Zina suçtur, ama kadın ve erkek işlerse farklı şekilde oluşur. Çünkü kadının bir kerelik zinası nesebe hile karıştırır, erkeği toplum içinde gülünç düşürür ve kadın kendine sahip olmadığı için bir kerelik ilişki ile "aile yuvası"nı yıkabilir!

Aslında Ceza Kanunu'nda, böyle bir fiilin suç sayılması büyük ayıp ve suçtur. Devletin görevi olur olmaz fiillerle suç oluşturup insanları cezaevlerine tıkmak değildir.

"Müessir Fiil" suçtur ama aile içinde evli kadına karşı kocası tarafından işlenirse tâkibi şikâyete bağlıdır.

Irza geçmek suçtur ama aile içinde koca tarafından karı'ya karşı işlenirse lâfı bile edilemez. Ayrıca böyle bir kavram da zaten olamaz. Çünkü kadın evlenmekle kocasının şehvetini tatmin yükümlülüğünü de kabul etmiştir!

Kadın ya iffetsizdir, böylece rahatça ırzına geçilebilir, hemen fahişe olduğunu isbat yeter, ya "iffetlidir", o zaman da evlilik içinde ırzına rahatça geçebilir. O'nun bu konudaki isteğinin, özgürlüğünün hiçbir hal ve kârda önemi yoktur.

Ceza Kanunu'nda kadınlara karşı işlenen ve "cismani" ve mânevi zarar doğuran suçların hepsinde erkek korunur ve erkeğe üstünlük tanınır.

Bu düşünce öylesine ileri gitmiştir ki Yargıtay (YHGK; E:2/32; K: 48; T:20.12.1961) bir kararında, karının topluluk içinde kocasını küçük düşürücü sözler söylemesini, kocanın, kimsenin görmediği bir yerde karısını dövmesinden daha ağır bir suç saymıştır.

Bütün bu madde ve uygulamaların altında yatan neden Devlet'in kadın bedenini bir mal olarak görüp mülkiyetinin de kendisinde olduğu yolundaki resmi politikasıdır.

Bunun içindir ki kürtaj Türk Ceza Kanunu'na göre suçtur.

Kürtaja ancak, "Nüfus Planlaması" çerçevesinde başka bir yasal düzenleme bağlamında, belli koşullarda ve kocanın izni ile izin verilmiştir.

Var olan düzenlemelere getirilecek alternatif bir başka yazının konusu olabilir.

SÖYLEŞİ

Birleşmenin Faturası Kadınlara mı Çıkarılacak?

Almanya'da bugün iki Almanya'nın (GDR-DDR) birleşme sürecinde -aslında DDR'in Batı Alman Kapitalizmi tarafından yutulma sürecinde- kürtaj yasası (paragraf 218) tartışmaları gündemde. Batı Almanya'da 1974'te kabul edilen ve bugün hâlâ geçerliliğini koruyan yasaya göre kadının kürtaj yaptırabilmesi ancak hamileliğinin ilk üç ayrı içerlerinde doktor kararıyla mümkündür. DDR'de ise, kürtaj ilk üç ay içerisinde doktor onayı ya da danışmanlık olmaksızın serbesttir.

Bir geri adım olan 218 no'lu yasayı bütün Almanya için geçerli kılmak istiyorlar. DDR halkının büyük bir çoğunluğunun bu hakkı korumadaki ısrarları nedeniyle, ara bir çözüm olarak, Batı'daki doktor kararı koşulunun kaldırılması ama buna karşılık devlet tarafından örgütlenen zorunlu bir danışmanlığı bütün Almanya için geçerli kılmak istiyorlar.

Zorunlu Danışma'da amaç, embriyo'nun, "doğmamış canlının yaşamını korumak" olarak tanımlanıyor. Her iki halde de amaçlanan, kadının kendi bedeni üzerinde karar verme yetkisini ortadan kaldırmak; kadının cinselliğini, üretkenliğini, bedenini devlet kontrolü altında tutarak, kadının bağımlılığını, ezilmesini süregenleştirmek. Öte yandan "embriyonun yaşamını korumak" adıyla embriyo ile kadını birbirinden ayırmak, kadının kürtaj yaptırarak bir suç, "cinayet" işlediği duygusunu verebilmek. Aşağıda bu konudaki tartışma ve gelişmeler üzerine bir Batı Alman feministiyle (Elsbeth Meyer)(1) Nuran Sarıca'nın yaptığı söyleyişiyi sunuyoruz.

Nuran - Elsbeth, senin de yakından izlediğin gibi günümüzde iki Almanya'nın birleşme sürecinde kürtaj yasası üzerine tartışmalar gündemde. Biz bu tartışmaya geçmeden önce, bu kürtaj yasasının içeriğini anlatır mısın; kürtaj serbest mi?

Elsbeth - Alman ceza kanununda yer alan 218 no'lu paragraf kürtajı yasaklıyor. Ancak bu yasaya göre sadece ilk üç aya kadar, doktor kararıyla kürtaj yaptırılabilir. Yani kadının doğurup doğurmayacağı kendisinin değil, bir başkasının kararıyla belirleniyor. Bu maddenin dışına çıkan her kadın yasa gereğince cezalandırılabilir. 1974'ten önce Almanya'da kürtaj hiçbir şekilde mümkün değildi. Kadınlar kürtaj için Hollanda ya da İngiltere'ye gitmek zorunda kalıyordu. O dönemin kadın örgütleri kürtaj için Hollanda ve İngiltere'ye özel otobüs seferleri düzenlediler, 70'lerin başında, kürtaj hakkını elde edebilmek için kadınlar sokağa döküldü-

(1) Elsbeth Meyer, 1970'lerin başından beri Almanya'daki kadın hareketi içerisinde yer almış; kürtaj hakkı için yürütülen eylemlerde, kadın gruplarında yıllarca mücadele etmiştir.

SÖYLEŞİ

"Kadınlar kendileri karar verir!"

ler. Kadınlar "Benim karnım bana aittir", "Kadınlara vücutları üzerinde serbest karar verme hakkı" sloganlarıyla sayısız eylemler yaptılar. Almanya'da kadın hareketinin en yoğun olduğu bu dönemde bir grup kadın yüksek tirajlı **Stern** dergisinde "Ben kürtaj yaptırdım" diyerek bir kampanya başlattılar. Bu eylemle binlerce kadın illegal kürtaj yaptırdıklarını ilan ederek kendilerinin cezalandırılmasını istediler. Ancak hareket kitlesel olduğundan kimse cezalandırılamadı, yasa işlemez duruma düştü.

Nuran-Kadın Hareketi mi kürtaj hakkı için eylemler doğurdu, yoksa kürtaj hakkı için yapılan eylemler mi kadın hareketini başlatan bir kıvılcım oldu?

Elsbeth-Kadınlar ilk önce, yetmişlerin başında kadının her alanda ezilmesine, ikinci konumda oluşuna, hatta o dönemdeki politik örgütlerde dahi, cinsiyete bağlı ezilmeye karşı mücadeleyi başlattılar. Bu hareket 68 öğrenci hareketinden doğdu. Öğrenci hareketi içinde aktif olarak erkeklerle birlikte yer alan kadınlar bizzat bu hareket içinde sürekli arka planda, ikinci konumda kaldıklarını fark ettiler. Erkekler eylemlerde ön planda, konuşmacı, yönetici; kadınlar ise destekleyiciydiler. Bunun bilincine varan kadınlar bu tür örgütlerden ayrılarak kadın gruplarını oluşturmaya başladılar. O dönemde bir çok bilinç yükseltme grubu oluşturan kadınlar, ilk kez kendi hakları için sokağa döküldüler. O zamanki kadın hareketi, sadece öğrenci kadınlardan değil, diğer sosyal kesim ve sınıflardan gelen kadınları da içeriyordu. Örneğin, benim içinde bulunduğum kadın grubunda ev kadınları, sekreter, öğrenciler beraber çalışıyorlardı. Hareketin ana halkasını şüphesiz kürtaj hakkı için mücadele oluşturuyordu. Çünkü istemimiz, kendi hayatımızı kendimiz belirlemek, bedenimiz üzerine serbest karar verebilmekti. Kürtaj hakkı için eylemler ve kadın hareketi ayrı ayrı düşünülemez.

Nuran - O dönemde kürtaj hakkı için yürütelen mücadelede kadınlar istemleri doğrultusunda bir birlik sağlayabildiler mi, yoksa ayrı ayrı hareketler olarak mı mücadele yürüttüler?

Elsbeth - Birlik ilk başta sağlanmıştı, fakat bir süre sonra bölünmeler oldu. Otonom kadınlar yasanın tümüyle kaldırılmasından yanaydılar. Buna karşılık SPD ve sendikalardaki kadınlar ise üç aya kadar kürtajın serbest bırakılmasından yana tavır aldılar. Hükümet ve muhalefet arasında geçen uzun tartışmalardan sora Federal Anayasa Mahkemesi'ne baş vuruldu ve şu an geçerli olan yasa ortaya çıktı

SÖYLEŞİ

Nuran - Şu anda yasanın birleşme sürecinde yeniden gündeme gelmesini kadın hareketinin yeniden canlanabilmesi için bir şans olarak görüyor musun? Ve kürtajın serbest bırakılması olanığı var mı?

Elsbeth - Doğu Almanya'da üç aya kadar serbest kürtaj hakkı var. Batı Alman politikacıları, birleşmede Batı'da geçerli olan kürtaj yasasını bütün Almanya için geçerli kılmak istiyorlar. Kürtaj yasasının yeniden gündeme gelmesini kadın hareketinin kitleselleşmesi için bir şans olarak görüyorum. Yığınsal bir kadın hareketi olmaksızın kürtajın hiç bir sınırlama olmadan yasallaşması olanaksız. Ne var ki bugün kitlesel bir kadın hareketi yok, sadece potansiyel olarak var. Örneğin kadınların yıllarca süren mücadelesi sonucunda, bugün sendikalarda, bazı partilerde 218'in tamamen kaldırılmasından yana kararlar görebiliyoruz. Yani bir potansiyel hâlâ var. Ama henüz hareketi başlatacak bir kıpırdanma yok.

Nuran - Bu tartışmalarda partilerin ve kadın örgütlerinin pozisyonları nasıl?

Elsbeth - Hıristiyan Demokratlar "embiyo yaşamı"nın salt anne tarafından değil aynı zamanda devlet tarafından korunmasını savunurken, kadının serbest karar veremeyeceğini ve bunun için devlet tarafından örgütlenen "danışmanın" gerekli olduğunu getiriyorlar. Her canlının devlet tarafından korunması normu ile anne karnındaki embriyonun da canlı olduğunu ve bu yüzden korunması gerektiğini öne sürüyorlar. Bu açıklamayla, kürtajın ceza hukukundaki "adam öldürme" suçuyla özdeş olduğunu getirmekteler. Katolik değer yargılarının toplumda kök salmasından yana olduklarından, kürtaj yaptıranın kendini suçlu hissetmesini sağlamak istiyorlar. Öte yandan zorunlu danışmanlıkla kadının kendi bedenini, yaşamı üzerinde serbest karar verme yetkisini elinden almak isteyen bu anlayış, kadınları kontrol etme, bağımlı kılma düşüncesinin temelini oluşturuyor. Sosyal Demokratlar ve Yeşiller üç aya kadar kürtajın zorunlu bir danışmanlık olmaksızın serbest bırakılmasını, kadın, ancak ihtiyaç hissederse danışma yapılmasını getiriyorlar.

Otonom kadınlara göre ise, hayat ancak doğumla birlikte başlar, doğumdan önce çocuk, anne olmadan yaşayamayacağına göre, doğurup doğurmayacağına kadının kendisinin karar vermesi gerekir. Otonom kadınların getirdikleri benim düşüncelerime yakın.

Nuran - Serbest kürtaj hakkı için nasıl bir mücadeleyi Batı ve Doğu Alman kadınları için gerekli görüyorsun? Kadınların yıllarca süren mücadelesinin kazanımlarının ortadan kaldırmak istenmesine karşı kadınlar seslerini nasıl yükseltmeli?

Elsbeth - Önce küçük adımlar atmalı; DDR'deki üç aya kadar serbest kürtaj hakkının bütün Almanya için geçerliliğini sağlamalıyız. Bu en küçük adımı bile gerçekleştirebilmek için, öncelikle Batı ve Doğu Alman kadınları birlikte mücadele etmeliyiz. Kürtaj yasasına karşı geniş kamuoyu yaratmalıyız. Bu mücadeleyi partiler, derneklerde ve en önemlisi sokaklarda sürdürmeliyiz. Kadınlar birlikte aktif olarak mücadele edebilirse, her alanda protestolarını yükseltirlerse, ancak o zaman "doğmamış yaşam koruyucuları"nın bedenleri, cinsellikleri, yaşamları üzerindeki kontrollerini kaldırabilirler.

Mor Dayanışma'ya Açık Mektup

Demet

Kadınlar dayanışmaya!

"Biz küçük bir gruptuk. İzmir'de örgütlü olarak kendine feminist diyen kadınlardık. Birşeyler üretmek, tek tek verdiğimiz mücadeleyi örgütlü bir yapıya dönüştürmek, İzmir'de kadın sesini, feminist söylemi oluşturmak için bir araya geldik.

Yapabileceğimiz şeylerin çok azını başarabildik. Ben ilk kuruluşundan bugüne kadar gelmiş bir feminist olarak içten bir sesi duyurmak için bu mektubu kaleme aldım. Kuşkusuz diğer arkadaşlarımın da söyleyecek sözleri vardır. Mektubum Mor Dayanışma'ya ve tüm feninistlere açık. Çünkü benzer sorunların diğer feminist gruplar arasında da yaşandığına inanıyorum. Ve bunları artık hep beraber konuşmamızı istiyorum."

Bu mektubu kaleme almadan önce çıkış yazımızı okudum. Daha sonra tekrar düşündüm. Biz neler yaptık veya yapamadık? Kuşkusuz pratikte İzmir'de birçok kampanyayı gerçekleştirdik. Çok az bir sayıyla (genelde beş ya da altı kadın) epey yorularak sesimizi duyurmaya çalıştık. Bunları görüyorum (görmemem de imkansız her kampanyadan sonra sinirlerimin düzelmesi için epey uğraşıyor-

dum). Benim asıl konuşmak istediğim yapamadığımız şeyler. Son toplantıda "herkes kendine sorsun ben bu gruba neler verdim, ya da bana neler kazandırdı; bunları tartışalım" demiştim. Kendi adıma baktığımda benden çok fazla şey gittiğini düşünüyorum (zaman, enerji, çoşku vb.). Bunları kendimi aklamak için söylemiyorum. Belki de herkes benim gibi sorgulasa, biz neden başaramıyoruz'un yanıtını bulabiliriz.

Bu grubu oluştururken hepimiz feminizme yakındık. Ve feminist olmak istiyorduk. Çok kısa bir zamanda herkesin kendine feminist dediğini gördüm. Oysa ben bunları hiç tartışmadığımızı düşünüyorum. Birlikte sorgulamadık, birlikte konuşmadık ve bir sürü şeyin altı boş kaldı. Aslında kadınların arasında çok doğal olarak var olan dayanışmayı bizler küçücük grubumuzda oluşturamadık. Tabii ki bazılarımızın dayanışmadan farklı şeyler anlaması da önemli bir etken oldu.

Ben artık birbirimize karşı dürüst olmadığımızı ve aslında birbirimizi sevmediğimizi söylemek istiyorum. Özel kulisler yapmaktan iş üretemez duruma geldiğimizi düşünüyorum.

Biz kadınlar annelerimizden devraldığımız kadın dedikodularını ve kadın-kadın çekişmelerini bırakamıyoruz. Üstelik bunları feminist bir grupta da yeniden üretiyoruz.

Somut örnekler üzerine konuşmak istemiyorum. Bana anlamsız ve gereksiz geliyor.

Hiyerarşiye hayır diyoruz. Ben de koca bir hayır diyorum. Fakat yerine koyduğumuz laçka, plansız ve çalışmaz bir yapıya da hayır diyorum. İsteyen istediği zaman toplantılara geliyor, iş yapılacağı zaman kimse gelmiyor ve çalışan, emeğini koyan ve hiç olmazsa emeğine saygı gösterilmesini isteyen kişiler, erkek egemen, hiyerarşinin tepesinde oluyor. Ben bunları anlamakta zorluk çekiyorum. Bir takım kavramları herkes kullanılıyor. Ve hepsinin altı boş.

Aslında hiyerarşi yaşamın her alanında var; biz kendimize feminist demekle zaten bir heyerarşi yaratıyoruz, kendimize bir misyon yüklüyoruz ve diğer kadınlardan kendimizi ayırıyoruz. Plan ve program yapmak hiyerarşi yaratmak değildir. Zaten bunun da olmadığı yerde hiç bir şeyin üretilemiyeceğini düşünüyorum ve sonuçta beni çok fazla yıprattınız. Benim için her hafta toplantılara gelmek, birlikte iş yapmak ve hep beraber KADINLAR VARDIR demek bir mücadele biçimidir. Biz bir yerlerde yanlış yapıyoruz. Ben artık bu kısır döngüden ve tek tek herkesle uğraşmaktan yoruldum. Bu yapının bir takım reformlarla iyileşeceğini düşünmüyorum. Her şeyin yıkılmasını, yerine yeninin kurulmasını istiyorum.

Son toplantıda ilk defa sinirlendim. Mor Dayanışma'nın kurulduğu ilk günden bu yana sizleri kırmamak adına hep ben kırıldım. Kadınları seviyordum, sizleri ve bu grubu seviyordum. Şu anda belki de hiçbirinizin kırgın olmadığı kadar kırgınım. Artık bu grupta çalışmalarıma ara vermek istiyorum. Ta ki herkes emeğe saygıyı öğreninceye kadar. Birbirimize karşı saygımızın kalmadığını düşünüyorum. Bunları değiştirmek için ise hiç kimseden bir çaba göremiyorum.

Ben bunları yazdıktan sonra salı toplantısında hepinize okumak ve sizlerin fikrini almak, tartışmak için geldim, fakat hiç kimse yoktu. Belki de son toplantı olacaktı. Ama bu sorumluluğu dahi duymuyorsunuz.

Hoşçakalın.

Cezaevinde Çocukları Bulunan Annelerin Politikleşmesi Üzerine

Muazzez Pervan

"Polisle ilk karşılaşmam oğlumu almaya geldikleri zaman oldu. Daha önce polisle bir kez olsun karşılaşmamış, işim düşmemişti. İkinci karşılaşmam ise nizamiye kapısıdır. O güne kadar devletin hep bizi koruduğunu düşünen, devletten yana tavır almış olan ben, gene ilk kez burada, oğlum için bir şeyler yapmam gerektiğini düşündüm. Ona yardımcı olmak istiyordum. Çünkü anaydım. Çünkü yüreğim evlat sevgisiyle dolup taşıyordu.

Çaresizlikten yaklaşık bir yıl boyunca 'yarabbim! sen bize yardım et. Koma bizi oğulsuz!' diye tesbih çekip, dualar ettim. Hatta on beş gün gibi kısa bir sürede

Kadınlar Arjantin'de de "çocukları, kardeşleri, kocaları için" mücadele ettiler...

kuran okumasını öğrendim. Camilere gittim. Adaklarda bulundum. Bu arada görüş için gittiğim nizamiye kapısında diğer annelerle de bir araya geliyorduk. Tek konumuz çocuklarımızdı. Sürekli çocuklarımızı anlatıyor, dertleşiyorduk. Dost olmuştuk. Hepimiz çocuklarımız için çaba harcıyorduk. Baktık değişen bir şey yok, tek çözüm bulamıyoruz o zaman aramızdan temsilciler seçelim dedik."

Böylece cezaevi yönetimiyle görüşebilmek için oluşturulan bu ilk birlikte yer alan anneler, zamanla diğer annelerle bir araya geldiler. Emir komuta zincirini öğrenip, askeriyle, polisiyle, cezaevi müdürüyle, savcısıyla, adli müşaviriyle, alay komutanıyla, bakanla görüşmelerde bulundular. İmza kampanyaları düzenlediler. Dilekçe vermeye TBMM'ye gittiler. Oturma eylemleri yaptılar. Kamuoyunu duyarlı olmaya çağırdılar.

Kişisel olandan hareketle kolektif çözümler aranmış, inisiyatif kulanılmış, politikalar üretilmiştir. Anne değil anneler, çocuk değil çocuklar olmuştur. Tek bir amaçları vardır: Çocuklarının söylediklerinin dinlenmesini sağlamak, cezaevi koşullarını iyileştirmek, haksız yargılamaları önlemek.

Oğlunun duruşmasında çıkan bir olaydan sonra 3,5 ay cezaevinde kalan, sözüne 'suçum anne olmaktı' diye başlayan ve sırf oğluyla mektuplaşabilmek için okuma-yazma öğrenen bir diğer anne ise şöyle diyordu: "Oğlum çok küçükken eşim öldüğünden evin geçimini terzilik yaparak sağlıyordum. Öyle sokağa filan pek çıkmazdım. Ne zaman ki oğlum içeri girdi, işte o zaman tüm yaşantım değişti. Sürekli oğlumla ilgilenmeye başladım. Oğlum nereye sevk edildiyse ben de oraya gittim. Böyle olunca da mesleğimi yapamaz oldum. Geçimimizi kardeşlerim sağlamaya başladılar".

82 Anayasası'nın 41. maddesinde ailenin Türk toplumunun kutsal bir temeli olduğu, bu nedenle devletin ana ve çocuklar başta olmak üzere ailenin huzur ve refahını sağlamakla görevli olduğu belirtilmesine rağmen, siyasal iktidar anneyi, aileyi karşısına almış, apolitikleşmenin hızla sürdürüldüğü böyle bir dönemde kendine muhalif bir grup oluşturmuştur. Bu aynı zamanda siyasal iktidarın, erkeklerin alışık olmadığı, kadınların oluşturduğu bir gruptur.

Açlık grevlerinde, görüş yasaklarında, içeride olaylar çıktığında günlerce, gecelerce cezaevi önünde beklemiş, tartaklanmış, dipçik yemiş, tutuklanmış anneleri, çocukları değil, çocukların yaşadıkları etkilemiştir. Daha önce hiç de akıllarından geçirmedikleri bir alana, siyasal iktidara karşı mücadeleye girmişler; bu mücadele iktidarın ele geçirilmesine değil, insan haklarına yönelik olmuş, siyasal davranışlarda bulunarak iktidarı etkilemeye çalışmışlar, baskı grubu oluşturmuşlardır.

Bir yandan bunlar yaşanırken diğer yandan da kimi avukat parası verebilmek, çocuğuna para gönderebilmek, kimi evdeki işgücünde azalma olduğu için temizlik, çocuk bakımı gibi çeşitli işlerde çalışmış, kimi de çocukları başka illere sevk edildiğinden buldukları işleri bırakmak zorunda kalmıştır.

TARTIŞMA

"Gecekondu semtinde oturduğumuzdan, dedikodu olur diye dışarı çıkmazken, oğlumun içeri girmesiyle tam tersine, bu sefer eve giremez oldum. Anaydım. Yüreğim yanıyordu. Üstelik ekonomik olarak da zor durumda kalmıştık. Konfeksiyon işine girip çalışmaya başladım. İki ay sürdü. Sonra oğlumu başka şehre sevk ettiler. Düzenli olarak görüşlerine gittiğimden işimi bırakmak zorunda kaldım. Diğer çocuklarım çalışmaya başladılar".

Ev içinde yer alan, hem kocasına hem çocuklarına bakan, onların yeniden üretimini sağlayan, daha az akılcı ve yeteneksiz olduğu düşünülen anneler, her ne kadar ev içine, anneliğe yönelik çocuğunu koruma, sahip çıkma duygusuyla evin dışına çıkıp, erkeğin merkezine yerleştirildiği ekonomik ve politik yaşamın içine girmişlerse de, bu alanların salt erkeklere özgü olmadığını görmüşler/göstermişler, hak arama yol ve yöntemlerini öğrenmişler, kişisel güç ve güven kazanarak özerkleşmişlerdir.

"Eskiden gittiğim yerde saat beş oldu mu yüzüm al, al olurdu. Eve geç kaldım, gitmeliyim diye. Oysa şimdi bazen gece on iki, bazen de hiç gitmediğim günler oluyor. Kocamın ne düşündüğü, ne dediği açıkçası umurumda değil."

"Ev işlerinin öyle çok da önemli olmadığını, hayatta çok daha önemli şeyler olduğunu oğlum içeri girince anladım. Gerçi şimdi de yemek, bulaşık, temizlik, çamaşır gibi işleri yapmıyor değilim. Fakat eski titizliğim yok. Hatta bazen yapmadığım da oluyor"

Artık ne daha az akılcı, ne de daha az yeteneklidirler. Kamusal alanda kimlik kazanan anne ev içinde de edilgen konumdan etkin konuma geçmiş, babanın otoritesi sarsılmış, evdeki işler merkez olmaktan çıkmıştır.

i. Kadın Kurultayı'nda bir anne "cezaevi kapısı önünde ne sosyalizm ne de feminizm var" demişti. Gerçekten de cezaevi kapısı önünde ne sosyalizm ne de feminizim var. Anneler ne sosyalist oldukları için ne de kadın oldukları için ortaya çıktılar. Anneler, anne oldukları için, anneci söylemi kullanarak ortaya çıktılar. "Sizin çocuklarınız yok mu? Biz onları bu günler için mi büyüttük? Sizin çocuklarınız aynı durumda olsaydı ne yapardınız?" gibi sözler kullanmışlardır.

Cezaevinde çocukları kardeşleri, kocaları bulunan kadınlar neler yaşadılar, nasıl bir kimlik kazandılar? Bu kimliklerini çocukları, kardeşleri, kocaları dışarı çıktığında koruyabildiler mi? Karısının, kadın olarak eve geç gelmesine, kamusal alana çıkmasına tepki gösteren baba neden bütün bunlar anne kimliğiyle yapılınca sesini çıkartmıyor? Aile kurumu giderek nasıl güçlendi? Genellikle biz kadınlar neden erkeklerin baskıya maruz kaldıkları, savaşa ya da greve gittikleri dönemlerde kişisel güç ve güven kazanıyor, özerkleşiyor, edilgen konumdan etkin konuma geçiyoruz. (a,b,ç.)

Amacım annelerden başlayarak bütün bunları tartışmaya açmak. Ne ne kadar tartışılır bilemiyorum. Bildiğim bir şey varsa o da daha fazla geç kalınmaması gerektiğidir.

TARTIŞMA

"Herkesin Feminizmi Başka"

Saadet Özkal

Böyle ve benzeri sözleri hepimiz sık sık kullanıyoruz, ama acaba gerçekten içimize sindirerek mi kullanıyoruz; yoksa bizler de tek tek yalnız kendi feminizmimize feminizm diyor, biraz farklı düşünen ya da bazı noktaları biraz farklı yorumlayan birini görünce onu hemen karşı taraftan olmakla mı suçluyoruz? Sözde herkesin feminizmi başka derken, çok seslilikten, çok renkten dem vururken, pratikte tek tip, tek renk, tek merkezli feminizm savunuculuğuna mı düşüyoruz?

Kuşkusuz, madem ki her birimizin feminizmi başka, birbirimizin görüşlerini rahatlıkla ve kaygısızca, çakinmeden eleştirebilmeliyiz, eleştirmemiz gerekir. Amą ne amaçla ve hangi yöntemle? Birbirimizi karalamak, kötü göstermek, politika sahnesinden silmek, "ben daha feministim"i kanıtlamak, belki de parsayı (hangi parsaysa) kendimiz toplamak için mi?

Eğer amaç buysa yöntem de bellidir: Rakibin (!) neyi, nerede, ne zaman, hangi bağlamda söylediği üzerine hiç kafa yormaksızın, bir sözünü ayırır, üstüne biraz spekülasyon yaparsın olur biter. Dilerseniz "yıpratma politikası" deyin, dilerseniz -erkek politikacılarımızın çok ya da tek başvurdukları yöntem olduğu için- "erkek politikası". Ya da dilerseniz "yerleşik ucuz politika" diyelim.

Ama sanırım bizim ne amacımız, ne de adı ne olursa olsun politikamız, yöntemimiz bu değil. Biz herbirimizle ancak, birbirimizi daha iyi anlamak ve karşılıklı görüşlerimizi geliştirmek için tartışabiliriz. Dolayısıyla yöntemimiz de birbirimizi ortadan kaldırmaya değil, tam tersine karşılıklı birbirimizi yaşatmaya yönelik olabilir. Bu kuşkusuz bir anlayış; ve benim görüşüme göre en açık biçimde feminizmin yerleştirdiği bir anlayış; ama aynı zamanda, yüzyılların dev sistemiyle, erkek egemenliğiyle baş edebilmemiz için bizler açısından yaşamsal bir ihtiyaç, bir zorunluk da. Birbirimize böyle davranmaktan başka çaremiz var mı?

Eğer yoksa, nasıl oluyor da, **Kaktüs** sayfalarında, hem de birlikte onca iş yaptığımız Yelda eliyle, bir toplantıda söylediğim birkaç söze olmadık anlamlar yoruluyor ve ben apaçık ortada olan "taraflığım" tartışma konusu edilerek, "kadın erkek yoktur, insan vardır" diyenlerle, antifeministlerle, kadın mücadelesini baştan reddedenlerle aynı kefeye konuluyorum? Üstelik o toplantıda da, feminizmi "erkeklerden bağımsız, erkekleri dışlayan, içinde erkeklere yer olmayan, ayrılıkçı bir hareket" olarak gördüğümü, bunun böyle olması gerektiğini, tam bir sözcüklerle olmasa da sanırım bu netlikte apaçık dile getirmişken? Feminizmin insanlığa armağan ettiği değerlerden söz edip Yelda'nınkilerden biraz farklı düşünceler ileri

sürdüm diye mi? Karalama politikası demeye dilim varmıyor. Öyleyse ne? Yanlış anlama mı, hiç anlamama mı, anlamak istememe mi? Aykırı bir şey söylediysem neden orada tepki gösterilip tartışma açılmadı, ya da neden daha sonraki onca karşılaşmamızdan birinde konu gündeme getirilmedi?

Çok tuhaftır ki -ya da çok normal- kadın örgütlenmesi söz konusu olunca herkes fikir beyan etmeye başladı ve bizler, onca sorunumuz dururken, panellerde, söyleşilerde, yazılarda, sık sık örgütlenme anlayışımızı savunmak zorunda kalıyoruz. Karşımızda çok kabaca iki grup var bence. Birini ayırt etmek kolay: Şu, ne hikmetse benim de içine katılmak istendiğim grup: "Kadın erkek yoktur, insan vardır. Özcesi, özgül sorunlar çevresinde bağımsız kadın hareketine gerek yoktur, kadınlar diğer hareketlerde erkeklere destek olsunlar yeter. Haydi, kadın erkek el ele, özgür günlere!" Ama bizim o günkü toplantımız bunları hedef almıyordu; ben şahsen artık bu grubu muhatap alıp tek bir sözcük söylemeyi bile gereksiz buluyorum. O günkü toplantı ikinci gruba yönelikti, belki onlara bir kez daha bir şeyler açıklamaya. Toplantının adı da bunu gösteriyor zaten: "Neden erkeklerden ayrı kadın mücadelesi?"

Demek ki bu ikinci grup temelde kadın mücadelesini reddetmiyor, ama bunun erkeklerden ayrı olmasını, erkekleri dışlamasını, erkeklere karşı olmasını kabul etmiyor, belki bu hareket içinde erkeklerin de, en azından bir bölümünün söz hakkını savunuyor, ya da sözgelimi salt kadınlara yönelik imza kampanyası metinleri yazmamızı anlamıyor. Kuşkusuz, bu grup hiç homojen bir grup değil, ünlü meyhane eylemimize en sert tepkiyi gösteren erkekler de var içinde, karısına biraz iyi davrandığı için kendini ezen erkek saymayanlar da. Feminizm karşısında önce akıllılık edip susan, ama sonra iktidarlarının sarsıldığını hissedip belki için, kara kara düşünenler de. Tabii feminist literatürden tek kelime okumadığı ve bugüne kadar bu konuları aklının ucundan bile geçirmediği halde biz bir şey söylediğimiz anda erkek olarak kendini sorumlu hissedip ahkâm kesmekten geri durmayanlar da. Ama, kadın olarak ezilmişliğini hissedip bir şeyler yapmak isteyen pek çok kadın da var.

Ben bu grubu ortaklaştıran noktayı -bunu ister bilinçle, hinoğlu hince, ister erkeklik içgüdüsüyle, ister erkeklerin etkisiyle ya da zoruyla, ister bütün iyiniyetleriyle yapsınlar- kadın mücadelesini, yaşayan etten kemikten erkekleri aradan çıkarıp, onların iktidarlarına dokunmayacak biçimde, yalnızca anlayışlara karşı soyut bir ideolojik mücadeleye, soyut bir kavramlar mücadelesine indirgeme biçimindeki gizli ya da açık eğilimlerinde görüyorum. Özünde, "kişisel olan politiktir"ı reddeden bir tutum. Soyut bir kavramlar mücadelesiyse bu, gerçekten de erkekleri niye dışarda bıraksın? Tanrı aşkına Yelda, ben o toplantıda bunu mu savundum?

Benim söylediğim yalnızca bir saptamaydı ve özü, mantığı şuydu: (O gün şurada yazacaklarımdan fazlasını da söylemiş olabilirim eksiğini de, sözcüğü sözcü-

güne yinelemem imkânsız, yanımda teyp yoktu, ama bu gerekli değildi, çünkü gazeteci ben değildim, Yelda'ydı. Onun teybi yoktu, ama ben bu konuda o gün de bugün de ne düşündüğümü çok net biliyorum.) Evet biz "ben"den yola çıkıyoruz, "bedenimiz bizimdir" gibi (Gülnur'un da verdiği örnek) kadınlara özgü sloganlar üretiyoruz; ama bunlar sonunda soyut değerler biçiminde başka sloganlar da getiriyor: dayak suçtur, haklı tecavüz yoktur gibi. Ve bu biçime girdiği zaman, bunlar artık bir kadının söylemi değil, bir erkeğin de sarfedebileceği sözlerdir, herkes için geçerli değerlerdir. Bunlar feminizmin insanlığa, insanlık değerlerine armağanıdır. (Çünkü bunları feminizm üretiyor, feminizm üretebilir, erkekler değil.) Erkekler, (fikirler beyan etmekten vazgeçip) bu değerleri benimsesin, bunları kullansınlar. Sözgelimi 438 no'lu yasaya pek çok erkek de karşı çıktı, ama (kendi dar tanımlarıyla) insan hakkı, eşitlik gibi kavramlarla. O da bir şeydir elbette. Ama hiçbiri "haklı tecavüz yoktur"u benimseyip kullanamadı; dahası hiçbiri-ezen erkek de özgür değildir, biz de kurtulmak istiyoruz diyenlerden hiçbiri- sorunu kendi teninde sorgulayıp sözgelimi "ben tecavüz eden cins olmak istemiyorum" biçiminde tepki göstermedi.

Bu son örneği o gün orada kullandığımı ve şu noktayı vurguladığımı çok iyi anımsıyorum: İşte erkeklerin yapacağı budur; kurtulmak istiyorlarsa eğer, bize karışmak yerine sorunları kendi açılarından ele almak, (kendi erkeklik durumlarını) sorgulamak. O zaman o hareket de bizden bağımsız olacaktır, o da ayrılıkçı olacaktır, o hareketin içinde de bize yer olmayacaktır. (Yine yanlış yorumlanmaması için, bunu da yaparlarsa yine feminizmin etkisiyle yapacaklarını söylememe gerek var mı?)

Kaldı ki o toplantıda erkeklerin böyle bir hareketine ne kadar değer biçtiğimi de çok açık seçik ifade ettim ve tam şu sözcüklerle başlayan bir şeyler daha söyledim: "Diyelim bütün erkeklere bir gecede vahiy indi ve nasıl olduysa ertesi gün bütün iktidarlarını bıraktılar; kadınlar kurtulmuş olur mu?" Böyle bir sorunun ardından, bütün meselenin bizde bittiğini söylememiş, sözgelimi biz bedenimize sahip çıkmazsak erkeklerin bize bedenimizi nasıl vereceklerini sormamış olabilir miyim?

Bütün bunlar benim sorunu hiç de kavramlara sıkıştırmadığımı ve kurtuluşumuzu erkeklerin iyiniyetinde ya da kafalarının değişmesinde görmediğimi yeterince kanıtlıyor sanıyorum. Ancak bu kavramlar ve değerler konusunu tümüyle bir yana atmadığımı da söylemeliyim. Umarım bu konuda düşündüklerimi bir başka yazıda tartışmaya açabilirim. Yalnız burada bir noktaya kısaca değinmek istiyorum. İnsanlığın, dünya üzerinde yaşayan akıllı türün, şu anda taşıdığı değerlerin genelinde erkek değerleri olduğu, egemen ideolojinin erkek ideolojisi olduğu konusunda Yelda'yla tamamen hemfikirim. Ancak bence bu değerler "saf erkek değerleri" değil; deyim yerindeyse bunların içine feminist değerler sızmış. Sözgelimi

bugün kadınların oy hakkı varsa ve dünyanın büyük çoğunluğu bunu onaylar bir bakış açısına sahipse, bu değeri erkekler değil, kadınlar yaratmıştır. Bunu da elbette ki insanlığa değer üreteceğiz gibi afaki ideallerin dürtüsüyle değil, öncelikle, oy hakkına sahip olmak için, kendileri için yapmışlardır. Ama yaptıklarının nesnel bir sonucu olarak, bir gerçeklik, en azından yasalara yansıyan bir değer olarak, isteseler de istemezeler de oy hakkında kadınla erkeğin eşitliği gibi bir bakış açsına yol açmışlardır. Yani feminizm bence erkek ideolojisinin kara rengini zaman içinde bir parça ağartmıştır ve erkeklere kalsa kapkara kalacak olan bu rengi feminizm giderek daha da ağartacak, başka bir renge dönüştürecektir. Bu, feminizmin bir sonucu, bir yansımasıdır sadece. Yelda için sorunun böyle yönleri önem taşımıyor olabilir, ama ben bunları da düşünmek istiyorum, bunları düşünmeyi seviyorum, dahası bunları düşünmeyi erkeklere bırakmak istemiyorum. Benim feminizmin de böyle.

Yelda'nın Yazısı Üzerine Küçük Bir Serzeniş...

Selma

Bir önceki sayıda Yelda'nın Mülkiyeliler Birliğinde yapılan "Neden Kadın Hareketi Bağımsız Olmalı?" toplantısı için yazdıkları, hem yazının bütünü, hem benim için yazdıkları ile, tam tatile çıkacağım günün öncesi doğrusu çok buruk bir acı yarattı bende.

Öncelikle teknik açıdan ne benim ne de başka kadınların söyledikleri sözleri bir teybe bile almadan, "ben not tutmuştum" diyerek hareket noktası yapmasını ciddi bulmuyorum. Çünkü ben yazıda geçen sözleri farklı konuları konuşurken söylememe rağmen sanki aynı konuda söylemişim gibi anlamsız bir hale gelmiş.

Ama bence en önemlisi ve beni en çok üzeni, sanki iki yıla yakın bir zamandır Yelda ile tanışmıyormuş, sanki birbirimizle bu konuları hiç tartışmamışız, beni lik dinleyen bir kadınmış gibi "Kadın Kurtuluşu için söylediğim şeyler onu şaşırtmış." Doğrusu bu beni de şaşırttı. Çünkü Yelda Selma'nın kurtulmuş kadınların olduğunu söyleyecek biri olmadığını gayet iyi bilir.

Ama yazının genel havasından anladığım, bir açığını bulmuşken yıpratayım politikasına uygun bir uslup ile yazıldığı. Biz bu politikayı sol ve erkek politikasından

iyi tanıyoruz. Şahsen ben kadın hareketi içinde bu derece samimi olarak yer almaya çalışıyor ve onun geleceğinden umut duyuyorsam, biz kadınların içinde bu politikanın olmadığına ve yeşermeyeceğine olan inancımdan kaynaklı.

Ben Yelda'dan, söylediği biçimde bile ifade etmişsem, gelip, 'Selma galiba yanlış ifade ettin' demesini beklerdim. Çünkü toplantının biçimi içinde bu çok uygundu. Kaldı ki, öyle bile olmasa, hepimiz Gülnur kadar topluluklarda irticalen konuşmayı beceremeyebiliriz. Pek çok yanlışlar yapacağız. Bir iddiamız da yok. Ama bu uslupta yazıların kadınları böylesi toplantılarda söz almaktan ürküteceğini düşünüyorum.

Bu yanlışı yapmamalıyız. Çünkü doğrusu ben ürktüm.

İkinci eleştirim ise **Kaktüs** Yazı Kuruluna. Çünkü bu durumdan onların da sorumlu olduğunu düşünüyorum. Yelda böyle bir hata yaptı ama Yazı Kurulu bunu nasıl atladı, onlar bu uslubu ve tutumu onaylıyorlar mı, doğrusu merak ediyorum.

İlk fırsatta bunları yüzyüze konuşmayı arzu ediyorum.

Sevgi ve selamlar.

Kaktüs'ün Notu:

Selma Mülkiyeliler Birliği'ndeki "Neden erkeklerden ayrı kadın mücadelesi?" başlıklı toplantının haberini Yelda'nın değerlendirmelerini de katarak yayımladığımız için bizleri de eleştiriyor. Bu yüzden düşüncelerimizi kısaca açıklamayı gerekli bulduk.

Birbirimizi her eleştirdiğimizde feminizmimizin sorguladığı kaygısına kapılmak, böyle bir sonuca varmak, her tür eleştiriye ambargo koymaya kadar varabilir. Bundan kaçınmamız, düşüncelerimizi açıkça ifade etme rahatlığına sahip olmamız gerektiği kanısındayız. Yelda'nın, Saadet ve Selma'nın söyledikleriyle ilgili olarak kullandığı sözcükler de "hayal kırıklığı", "rahatsız etti", "çelişik"ten ibaret. Bu sözcüklerden hareketle, bu kadınların feminizminin karalandığı, ya da bu kadınların kendilerinin yıprattıldığı sonucuna varmak doğrusu bizim aklımıza gelmedi. Keşke onların da gelmesiydi.

Biz panelleri, toplantıları canlı bir biçimde aktarabilmek amacıyla, tartışmalarda söz alan kişileri gizlememeyi özel olarak seçmiştik. Yine aynı nedenle, yorumlarımızı, tepkilerimizi de yansıtma yolunu benimsemiştik. Ama Selma'nın 'kadınları ürkütmek' konusunda söyledikleri bizi düşündürdü. Bu gerçekten anlamlı bir uyarı. Bundan sonra bu tür toplantıları aktarırken, konuşmacı dışındaki kadınların adlarını vermemenin daha doğru olacağına karar verdik.

TARTIŞMA

Teyp meselesine gelince. Hem Saadet hem Seima, Yelda'nın teybinin olmayışını nedense çok fazla önemsemişler. Ancak, teybi olmadığı halde, Yelda'nın aktarımında hiç bir çarpıtma yok: Aktardığı sözcükler olduğu gibi Saadet'in ve Selma'nın sözcükleri. Teyp konusundaki bu ısrar geçen sayımızdaki yazıyı okumamış olanları yanıltabileceği için bu hatırlatmayı gerekli bulduk.

Hepimiz feminizmimize kıskançlıkla sahip çıkıyoruz ve çıkacağız. Bu yüzden de, en ufak bir eleştiri karşısında, feminizmimizin sorgulandığı izlenimine kapılmamız belki de doğal. Ama keşke bu kadar alıngan olmasak...

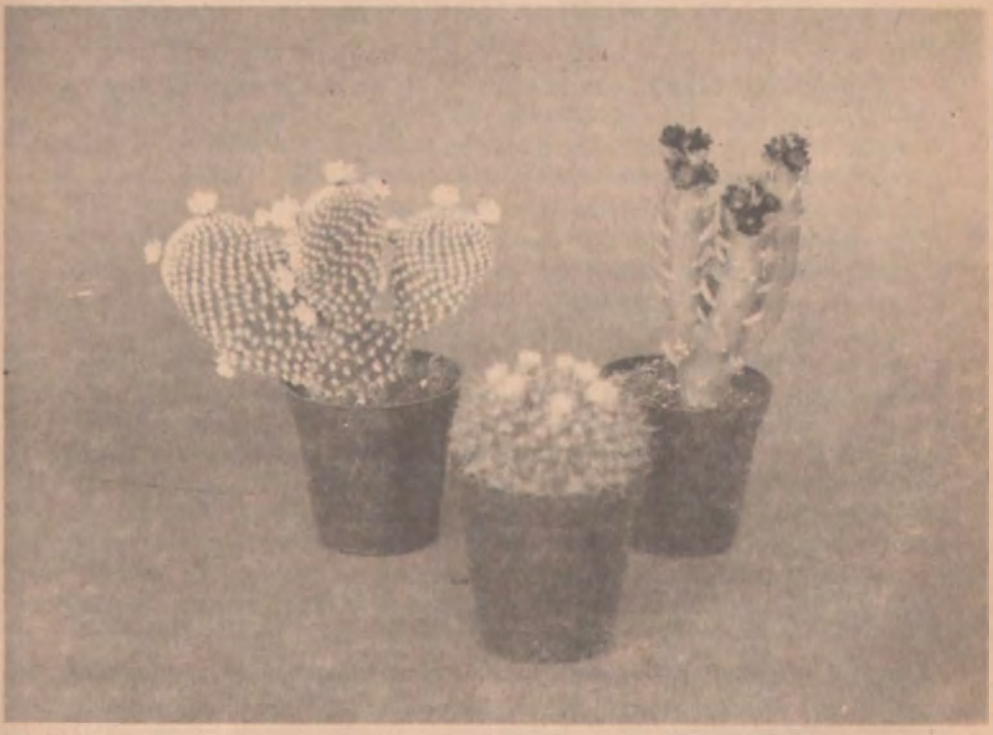

"Milli Görüş"çüler İşbaşında:

Müslüman-Türk Kadını Yaratılmak İsteniyor

Filiz Koçali

Önce VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer alan "Türk Aile Yapısı"yla ilgili rapor... Ardından yayınlanan iki kanun hükmünden kararname ve "Aile Araştırma Kurumu" ile "Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı"nın kurulması... Kadınları eve kapatmaya, mücadelelerini denetlemeye yönelik bu uygulamalara karşı mücadele etmemiz gerekiyor.

VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda "Türk Aile Yapısı"yla ilgili bir rapor yer alıyor. Bu rapora göre, kadın "milli ve ekonomik zaruretler" gereği çalışma hayatına atılınca aileye olanlar olmuş. Ailede anne otoritesi ve onun düzenleyici fonksiyonu değişime uğramış, bu değişim sonucu eş ve çocukların aile kurumu içersindeki rollerinde de değişiklikler ortaya çıkmış. Kocanın kutsal sayılan aileye bağlılığı yer yer zayıflamış, çocuklarda anne ve baba otoritesine karşı gelme duyguları giderek artmış. Zaten son on ve yüz yıllarda "milli ve içtimai" bünyede ortaya çıkan rahatsızlıkların nedeni de buymuş. Oysa, baba ailenin başı ve reisiymiş, babaya verilen bu rol kutsal bir rolmüş. Ana imajı da Müslüman-Türk geleneğinde kutsi bir değermiş. Çocuklar da tabii kutsi değerlerin bir parçasıymış, anne babaya Tanrı'nın emanitiymiş. Çocukların rızkını temin etmek, sıhhatlerini korumak, terbiyelerini sağlamak, ana-baba için geleneksel, dini bir borçmuş... Ama kadınlar çalışmaya başlayınca, aile içindeki roller değişime uğrayınca, buna bir de televizyon ve basın gibi "zararlı neşriyatlar" eklenince tedbir almanın zamanı gelmiş.

İşte bu rapordan sonra alınan tedbirler artmaya başladı... Önce, kadınları aile içindeki eski rollerine (aslında eski sayılmaz ya, bugün de pek çok kadın böyle yaşıyor) fedakâr, saçını süpürge eden, beş kuruşluk güvencesi olmayan, kendini kocasına ve çocuklarına feda eden rollerine özendirme ve döndürme çabaları arttı. Önce geçtiğimiz Aralık ayında kanun hükmünde bir kararname ile Aile Araştırma Kurumu kuruldu. Feminizmi "sapıklık" olarak nitelendiren Devlet Bakanı Cemil Çiçek'in fikir babalığını yaptığı Aile Araştırma Kurumu'nun başına Necmettin Türinay getirildi. Necmettin Türinay, 70'li yıllarda yayınlanmaya başlayan ve o yıllarda

TOPLANTI - HABER - DUYURU

"İslamiyet ile güçlü bağlan olan tüm dergiler içinde en saldırganı" olarak nitelendirilen **Yeniden Mücadele** Dergisi'nin o yıllardaki yayın kurulu üyesi. Bu kurumun yöneticileri arasında, eski MHP'li yeni ANAP'lı Melih Gökçek ve Diyanet İşlerin'den yöneticiler de bulunuyor... Bu kurumun ilk icraatlarından birisi, TV'de izlediğimiz (daha doğrusu izlemeye tahammül edemediğimiz) "Yuva" dizisi oldu. Bu kurumun amacı "Türk ailesinin bütünlüğünün korunması, güçlendirilmesi, aile ile ilgili milli bir politikanın oluşturulması" olarak saptanmış... Eh! Milli bir politika nasıl olacak, VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda belirtilmiş... Cumhurbaşkanı Özal da, **Türk Edebiyatı** Dergisi'nin (Ahmet Kabaklı çıkarıyor) "Aile Özel Sayısı"nda, "VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda aileye dönük ekonomik, sosyal ve kültürel politikalar öncelikli ve ağırlıklı bir bölüm halinde yer alırken, icraya ve bu alanda sosyal sorumluluk taşıyan kurum ve kuruluşlara önemli görevler yüklemiştir" diyerek raporu onayladığını söylüyor.

Devlet kadamesinde yediden yetmişe, Türk-İslam sentezine uygun bir aile ve kadın tipi savunuluyor. (Ayrıca aile içinde yer almayan kadın yok sayılıyor.) Bunun propagandası yapılıyor...

Nisan ayında çıkartılan bir başka kanun hükmünde kararnameyle de "Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı" kuruldu. Bu kurumun görevleri arasında da şunlar bulunuyor: "Kadın konusunda faaliyette bulunan gönüllü kuruluşları yönlendirmek, desteklemek, yerel yönetimlerin kadınla ilgili her türlü faaliyetini izlemek... Milletlerarası kuruluşlara üye olan gönüllü kadın kuruluşları ve derneklerinin, oluşturulan milli görüş doğrultusunda yönlendirilmesini sağlamak."

Öncelikle, kanun hükmünde kararnamelerle ülke yönetmenin anti-demokratik bir yöntem olduğunu bir kez daha hatırlıyoruz. Meclisin tamamının onayına sunulmadan, yalnızca bakanlar kurulu kanalıyla karar almak ve uygulamak zaten demokrasinin kırıntılarının olduğu bir yerde bu kırıntıları da yok ediyor. İkincisi, rapor ve kararnameler Türk ve Müslüman olmayanları dışlayan, yok sayan ırkçı anlayışın ürünü... Üçüncüsü, kadınlar adına hep başkaları söz söylüyor. Kadınlarla ilgili olarak alınan kararlarda, kadın hareketinin, mücadele eden kadınların tek bir sözü yok... Bunlar bir yana, yaratılmak istenen kadın tipinin ne olduğu çok açık. Ayrıca devletin kadın derneklerini, kuruluşlarını, yerel yönetimlerdeki kadın çalışmalarını izlemesi ve yönlendirmeyi amaç edinmesi de bizim için ciddi bir tehlike...

TOPLANTI - HABER - DUYURU

159'a Hayır!

Medeni Kanun'da yer alan, kadının çalışmasını koca iznine bağlayan 159. maddenin Anayasa Mahkemesi'ne gitmesi üzerine İstanbul'da bir grup kadın bir imza kampanyası başlattı. İşyerlerinde, kapalı mekânlarda toplanan imzalar yanında, Ortaköy, Salacak ve Moda'da da stand oluşturarak imza toplandı. Toplam beş bin bildiri dağıtıldı. İzmir'li kadınlar da, yasa maddesi Anayasa Mahkemesi'nde görüşüleceği gün eylem yapma kararı aldılar.

KAKTÜS

159'a Hayır!..

KADINLAR, BİLİYOR MUSUNUZ? MEDENİ KANUN'UN 159. MADDESİNE GÖRE KOCAMIZDAN İZİN ALMADAN ÇALIŞAMAYIZ.
KADINLAR, BİLİYOR MUSUNUZ? ŞİMDİ BU MADDE ANAYASA MAHKEMESİ'NDE GÖRÜŞÜLÜYOR.
BU MADDENİN KALDIRILMASI İÇİN GÜÇLERİMİZİ BİRLEŞTİRELİM.

Medeni Kanunda kadının çalışmasını erkeğin iznine bağlayan 159. Madde şu anda Anayasa Mahkemesi'nde görüşülüyor. Kocası tarafından çalışması engellenmek istenen bir kadının açtığı davayı desteklemek için bir imza kampanyası başlatıldı.

Ailede erkeğin reisliğiyle başlayarak kadını evliliğe mahkum eden, erkeğe tabi kılan tüm yasalara, geleneklere, uygulamalara karşı mücadale eden kadınlar olarak biz, Anayasa Mahkemesi'ne bu maddenin kaldırılması yönünde başka yapabilecek tüm girişimleri destekliyor ama insan hakları ya da eşitlik gibi kavramların ötesinde, bu tür yasaların kadınların bir cins olarak ezilmesinde rol oynadıklarını hatırlatmak istiyoruz.

Her ne kadar Anayasa erkeklerle bizi "eşit" görse de, evlendiğimiz anda artık eşit olmadığımız çok açık! Bu yasaların kullandığı sözcüklere bile bakıldığımızda koca hep özne yani belirleyici. Kadın hep nesne, belirlenendir. Madde başlıkları kadını ilgilendirdiğinde bile aslında koca için düzenlenmiştir. 159. Madde "Kanının meslek ve sanatı" diye başlar. Kocanın meslek ve sanatı tabii ki Medeni kanunla düzenlenmiyor. Öyle ya, kocanın hangi işi seçeceği yasalarla düzenlenirse "Ekmeğini taştan çıkaracak erkeğin" gururu incinmez mi? Kadın işini kocasına onaylatmak zorunda bırakılıyor ve eğer koca karşı çıkarsa yaptığı işin ailenin yararına olduğunu kanıtlamak zorunda. Demek ki kadınlar birilerinin yararına olmayan hiçbir iş yapamazlar!

Biz bu hikayeyi çok iyi biliyoruz. Kadınlar evlilikte girdikleri ailede sürekli başkalarının hizmetini karşılıksız gören insanlar değil mi? Kocaya, çocuklara, yaşlılara boğaz tokluğuna bakan ve başkaları piyasada bu işleri para alarak yaparken sevgi uğruna sigortasız, emekliliksiz, 24 saatlik işgünü çalışan onlar değil mi? Üstelik tüm bunları yaparken dayağa, tecavüze, ikinci sınıf insan olmaya, sofradaki yerinin öküzden sonra değilse bile, diğer erkeklerden sonra gelmesine, erkeğin bir uzantısı sayılmaya da tahammül göstermek zorunda değiller mi? Din, gelenekler, medeni yasalar ve aslında herşey biz kadınların itaat etmesi, ses çıkarmadan katlanması, çok çalışması üzerine değil mi?

152. Madde kocayı aile reisi yapıyor.

153. Madde soyadımızı erkeğinkine uydurtuyor.

154. Madde kocayı bizim "hayat temsilciliğimize" atıyor.

155, 156, 157, 158. Maddeler kadını "korumak" için (çünkü aklı ermez bir yaratıktır kadın!) kadına verdiği sorumlulukları her an geri alabileceğini hatırlatıyor.

Ve nihayet 159. Madde, biz kadınları erkeklerden bağımsızlaştırabilecek en temel öğelerden birini, yani ekonomik bağımsızlığımızı elimizden almanın yollarına bakıyor.

Bütün bu cinsiyetçi yasalar yetmiyormuş gibi, hükümet şimdi de kanun hükmünde kararnamelerle, erkeğin reisliğini kutsayan bir aile anlayışını bize dayatmaya çalışıyor.

159'A HAYIR!
BÜTÜN CİNSİYETÇİ YASA VE KARARNAMELERE HAYIR!
AİLEDE REİS İSTEMİYORUZ!

NOT: İmza kampanyasına katılmak isteyenler, aşağıdaki metni imzalayıp, T.B.M.M.'ye, Adalet Bakanlığına, Çalışma Bakanı İmren Aykut'a, Parti Grup Başkanlıklarına ve özellikle kadın milletvekillerine gönderebilirler.

Medeni Yasanın 159. Maddesi evli bir kadının çalışmasını kocasının iznine bağlamaktadır. Kadınları erkeklere bağımlı kılan, boyunduruk niteliğindeki bu maddenin iptal edilmesini istiyoruz.

AD-SOYADI MESLEK İMZA

Görmeyen Göz

Hanan Al-Shaykh

İhtiyar adam ne yapacağını bilmiyor, içine çökük gözlerini masanın arkasında oturan adama dikmiş, öylece oturuyordu. Elini alnına götürüp derin buruşuklar taşıyan yüzünün terini sildi. Şakaklarından ve boynundan akan terini hissetmesine rağmen geleneksel mendili ve başbağını kullanmadı.

Masanın arkasında oturan ve ona, "Neden karını aramak için gidip bütün koğuşların kapısını ısrarla açtın? Neden doğru buraya gelip bize sormadın?" diye sürekli soru soran adama cevap bile vermedi. İhtiyar adam suskunluğunu sürdürdü. Masanın arkasındaki adam neden çekmeceleri ardarda açıyordu acaba. Bir yandan onu izlerken "Buraya evvelsi gün geldim. Hastaneye muhtacım. Çocuklarımın annesini arıyorum." dedi.

Masanın arkasındaki adam doğru soruları sormayı ve bir konuşmayı başlatmayı hiçbir zaman öğrenememiş olduğu için kendisini suçlayarak sinirli sinirli mırıldandı.

İzahat ve bazen de kızgınlık dolu soruları neden bir türlü etkili olamıyordu acaba. Sigarasını içine çekerek hiddetle .....

"Karının adı ne?"

İhtiyar adam hemen yanıtladı, "Zeynep Muhammed".

Masanın arkasındaki adam kalın kayıt defterinin sayfalarını çevirmeye başladı. Her sayfayı çevirişinde bekleme odasında oturan herkes tarafından duyulabilecek kadar gürültü oluyordu. Kayıt defterinin sayfalarını kayıtsızca çevirmeyi sürdürürken, defteri sinirli sinirli yüzüne yaklaştırıyordu. Nihayet, "Karın buraya evvelsi gün gelmiş," dedi. İhtiyar adam, rahatlamış cevap verdi:

"Evet efendim, kalbi durduğu gün."

Masanın arkasındaki adam tekrar öfkelendi ve kendi kendine mırıldandı, "Kalbi durmuş olsaydı, şimdi o da sen de burada olmazdınız." Gözlerini defterden ayırmadan, "Karın 4. koğuşta fakat orada başka kadınlar da olduğu için, senin o koğuşa girmen yasak," dedi. Biraz ötede duvara yaslanmış duran hemşireyi esneyerek çağırdı.

Hemşire, elinde çay içtiği kâğıt bardakla geldi.

Başıyla adamı göstererek, "4. Koğuşta Zeynep Muhammed" dedi. Hemşire çayını içmeye devam ederek önden yürüdü. İhtiyar adam, bu kadının Arapça konuştuğu halde, nasıl olup da, erkeklerle dolu bu hastanede çalıştığını düşünü-

yordu. Koğuşa vardıkları zaman hemşire adama dışarıda beklemesini söyleyip içeri girdi. Bir süre sonra da çıkıp ona, "Zeynep Muhammed adlı iki kadın var. Yalnız birinin tek gözü yok. Hangisinin senin karın olduğunu söylersen çağırırım," dedi.

İhtiyar adam şaşırıp kalmıştı. Tek gözlü. Ben nerden bileyim. Karısı Zeynep'in neye benzediğini hatırlamaya çalıştı. Uzun giysisi, kara başörtüsü, peçesi, bazen yüzünü çevreleyen bazen boynunda öylece duran siyah örtüsüyle hatırlamaya çalıştı karısını.

Karısı yürürken veya otururken, bir lokmayı çiğnerken sonra da ağzından çıkarıp ilk çocuğunun ağzına koyarken gözünün önüne geliyordu. Onun çocukları. Tek göz. Ben nerden bileyim. Yatakta uzanmış yatarken gözünün önüne getirdi onu. Gözleri kapalıydı. İhtiyar adam ne yapacağını şaşırmıştı.

"Ona seslenirsem sesimi tanır," diyebildi ancak.

Hemşire, adamın ziyarete geldiği kadın gerçekten onun karısı mı diye kuşkulandı. Fakat adama bir kez daha bakınca bu kuşkusuna kendisi de güldü.

"Ne kadar zamandır evlisiniz," diye sordu. Adam gene şaşırmıştı.

"Allah bilir," dedi, "Otuz yıl, kırk yıl..."